

Kazimieras MEILIUS

Mykolo Romerio universitetas

Vyskupui ir kunigui Šventimais ir jurisdikcija suteikta galia mokyti, šventinti bei valdyti ir jų juridinė atsakomybė (I)

Bažnyčia Vatikano II Susirinkimo dokumentuose ir vėliau, analizuodama Bažnyčios misiją pasaulyje, nuolat priena ganytojams apie ganytojiškąjį pastoracinės tarnystės vaidmenį, kurį jie prisiima Šventimais ir jiems suteikta jurisdikcija. Atkreipdama dėmesį į Viešpaties ganytojams suteiktą galią mokyti, šventinti ir valdyti drauge iškelia tėviškų savybių, šventumo ir pavyzdžio reikšmę, vedant Dievo tautą link išganymo.

The Documents of Vatican Council II constantly remind pastors of their role in pastoral ministry entrusted to them by the Holy Orders and jurisdiction. The Church pays pastors' attention to the power of teaching, sanctification and guidance, assigned to them by the Lord and emphasizes the importance of the qualities proper to fatherhood, the significance of holiness and their own example as they lead the People of God to salvation.

Įvadas

Analizuojant šią temą, visų pirma svarbu teisingai suprasti, kas yra Bažnyčia, kokia jos kilmė ir funkcijos. Bažnyčia, kurią Tikėjimo išpažinime išpažįstame esant vieną, šventą, visuotinę ir apaštališką, yra įkurta Kristaus, kad kaip gyvas išganymo įrankis tarnautų ją gaivinančios Kristaus Dvasios mistinio Kūno augimui. Kristus kaip vienatinis tarpininkas savo šventąją Bažnyčią – tikėjimo, vilties ir meilės bendruomenę, išaugino iš žmogiškojo ir dieviškojo pradmens. Todėl Bažnyčios misija nėra politinio, ekonominio ar grynai socialinio pobūdžio veiklos sritis. Bažnyčia, vykdydama savo misiją malda bei pavyzdingu tikinčiųjų gyvenimu, padeda visai žmonijai ir prisideda prie visuomenės pažangos, nes pabrėžia žmogaus asmens vertę, stiprina bendruomenės narių ryšius ir įprasmina kasdienio gyvenimo veiklą. Pagal dieviškąjį planą ir Bažnyčios Magisteriumą jos tikslas – religinė misija; o iš jos išplaukiančios užduotys – žmogiškosios bendruomenės sukūrimas, priežiūra, tarnavimas. Visa Bažnyčia savo prigimtimi yra misionieriška, todėl ir evangelizavimo darbas turi būti laikomas pagrindine Dievo tautos pareiga; o visi Kristaus tikin-

tieji, žinodami savo atsakomybę, turi dalyvauti misijiniame Bažnyčios darbe (kan. 781).¹ Bažnyčia tikrai ir konkrečiai tarnauja Dievo karalystei. Pirmiausia ji tai daro kviesdama atsiversti – tai pirmutinė ir pagrindinė tarnyba siekiant Karalystės atėjimo į atskirus žmones ir žmonių visuomenę. Eschatologinis išganymas prasideda jau dabar nauju gyvenimu Kristuje. Bažnyčia tarnauja Karalystei, steigdama bendruomenes bei vietines Bažnyčias ir vesdama jas į tikėjimo bei gailestingosios meilės brandą per atvirumą kitiems, tarnavimą žmogui ir visuomenei, žmonių institucijų supratimą ir gerbimą. Bažnyčia taip pat tarnauja Karalystei, skleisdama pasaulyje „evangelines vertybes“, išreiškiančias Karalystę ir padedančias žmonėms įsileisti Dievą bei jo planus. Tad tiesa, kad prasidėjusi Karalystės tikrovė gali rasti ir už Bažnyčios ribų, visoje žmonijoje, visur, kur gyvenama „evangelinėmis vertybėmis“ ir atsiveriama Šventajai Dvasiai, kuri dvelkia kur nori ir kaip nori (plg. *Jn* 3, 8). Toks Dievo karalystės matmuo yra neužbaigtas, jei jis nesiejamas su Kristaus karalyste, esančia Bažnyčioje ir žvelgiančia į eschatologinę pilnatvę. Dievo karalystės aspektų daugialypiškumas nesilpnina misijų veiklos pagrindų ir tikslų, bet, priešingai, juos sustiprina ir išplečia. Bažnyčia yra išganymo sakramentas visai žmonijai, ir jos veikla neapsiriboja tais, kurie priima jos naujieną. Ji yra dinamiška jėga žmonijos kelyje į eschatologinę Karalystę, evangelinių vertybių tarp žmonių ženklas ir skatintoja. Bažnyčia skatina atsigręžimą į Dievo planą savo liudijimu ir tokia veikla kaip dialogas, žmogiškumo ugdymas, teisingumo ir taikos siekimas, auklėjimas ir ligonių globa, pagalba vargšams ir mažiesiems, visada tvirtai laikydamosi transcendencijos ir dvasingumo, eschatologinio išganymo prielaidų, primato. Galiausiai Bažnyčia tarnauja Karalystei savo užtarimu, nes Karalystė savo prigimtimi yra Dievo dovana ir kūrinys; tai mums primena evangeliniai palyginimai ir malda, kurios mus išmokė Jėzus. Turime jos prašyti, ją priimti ir leisti jai mumyse augti, tačiau kartu turime darbuotis, kad ji būtų žmonių priimta ir augtų (*Redemptoris missio*, 20).²

Vatikano II Susirinkimui iš naujo pažvelgus į Bažnyčios misiją kartu buvo pagilintas ir vyskupų pasiuntinybės klausimas. Vyskupo tarnystė tapo viena svarbiausių temų ne tik Vatikano II Susirinkimo dokumentuose, bet ir viena aktualiausių temų, aptariamų Bažnyčios dokumentuose pastaraisiais dešimtmečiais. Dėl to šis straipsnis orientuojamas į vyskupų tarnystės dieviškąją kilmę bei jiems suteiktą mokymo, šventinimo ir valdymo galių kontekste prisiimtą iš Kristaus tėviško, broliško pavyzdžio adaptavimą visuomenėje. Siekiant užsibrėžto tikslo remiamasi Šventuoju Raštu, Bažnyčios dokumentais, Kanonų teisės kodeksu. Vyskupas, būdamas Švč. Trejybės įrankiu ir pavyzdžiu, gauna ne tik Šventimų pilnatvės malonę, bet dalyvaudamas Bažnyčios misijoje kartu yra Šventosios Dvasios bendrininkas, sutelkiant bendriją ir teikiant malones Bažnyčioje, o Švč. Trejybės paveikslas vyskupui tampa Bažnyčios ir jo veikimo šaltiniu, gyvenimo ir bendrumo su kitais modeliu, nepaniekinamu dieviškojo tėviškumo pavyzdžiu.³

Bažnyčios pasiuntinybė ir kunigystė

Kiekviename istorijos laikotarpyje stengiamasi atsakyti, kas yra Bažnyčia ir kokia jos mistinė pasiuntinybės realybė. Todėl ir šiandien viena yra pažinti Bažnyčią dabartinėje jos gyvavimo dimensijoje, antra – istoriniame kontekste, kai Bažnyčiai atitinkamu periodu būdingos vienokios ar kitokios, konkrečios savirealizacijos formos arba kai parodoma

Bažnyčios kilmė ir pasiuntinybės esmė, kai pristatoma tai, kas ji yra pati savaime. Taigi kalbant apie Bažnyčios pasiuntinybę negalima apsieiti be Bažnyčios dogmatinės realybės tyrimo ir periodinių istoriškai padiktuotų jos saviraiškos formų, be dieviškosios teisės, dogmatinio mokymo kaip ontologinės realybės pažinimo ir pozityviosios bažnytinės teisės kaip tikslingai nukreiptos jos veiklos realybės. Bažnyčia visada save realizuoja tam tikrame laikotarpyje, kuriam būdingas savitas filosofinis, politinis mąstymo būdas, nebūtinai atitinkantis jos doktriną. Todėl kiekviename laikmetyje, tyrinėjant Bažnyčią, negalima atskirti jos esmės nuo formos, ir atvirkščiai; lygiai taip pat negalima sutapatinti Bažnyčios esmės su jos saviraiškos formomis, nes kitaip neliktų jokio atramos taško, pagal kurį būtų nustatomos teisingos ar neteisingos Bažnyčios saviraiškos formos, atspindinčios Bažnyčios misijinę veiklą. Nustatant Bažnyčios veiklos turinį dieviškoji teisė, dogmatinis mokymas suprantami kaip Bažnyčios esmė, atskleidžianti Bažnyčios Įkūrėjo valią, o pozityvioji bažnytinė teisė parodo istoriškai susiformavusią Bažnyčios institucinę veiklos modelį, kuris, žinoma, priklausomas nuo pirmojo, t. y. Bažnyčios esmės.⁴

Visi pastebime regimąjį Bažnyčios pavidalą – Bažnyčią kaip instituciją. Institucijos visada turi istoriją. Neįmanoma tinkamai suprasti institucijos nesupratus ją sukūrusių istorinių procesų. Institucionalizacijos esmė ir kontrolės mechanizmai atsiranda pirma nei sankcijos. Papildomų kontrolinių metodų reikia tuomet, kai institucionalizacijos procesai nėra visai sėkmingi. Institucijos kaip istorinės ir objektyvios realijos iškyla prieš individą kaip nepa-neigiami faktai. Patinka ar ne, jos išlaiko savo realumą net tada, kai individas nesupranta jų tikslo ar veikimo būdo. Tikimybė nukrypti nuo instituciskai „užprogramuotų“ veiksmų padidėja tada, kai institucijos atitrūksta nuo pirminės jų reikšmės konkrečiuose socialiniuose procesuose, iš kurių atsirado. Visoks radikalus nukrypimas nuo institucinės tvarkos atrodo kaip nukrypimas nuo tikrovės. Tokį nukrypimą sociologai gali vadinti moraline yda, proto liga arba nemokšišku, nes įsimintinos institucinės prasmės perduodamos kaip formulės.⁵ Kai sakome, kad Bažnyčia Dievo valia yra teisinė bendruomenė, tiesiogiai suprantame, jog ne Jėzus padiktavo visus įsakymus Bažnyčiai. Tačiau tokie dalykai, kaip sakramentai, popiežiaus primatas, vyskupystė, yra paties Kristaus įsteigti. Žmogaus išganymas irgi nevyko neregimu būdu. Dievas įsikūnijo, tapo žmogumi, kad išgelbėtų žmoniją.

Dar daugiau, nuo pat Bažnyčios įkūrimo sukcesijos būdu Kristaus įsteigta Katalikų Bažnyčia kaip bendruomenė yra valdoma Petro įpėdinio ir bendrystėje su juo esančių vyskupų (kan. 204 § 2; LG 8)⁶. Pagal klasikinį paskirstymą ji tęsia žmogaus išganymo misiją atlikdama tris funkcijas: mokymo, šventinimo ir valdymo. Šie įpareigojimai atspindi iš Jėzaus perimtą tarnystę, todėl nėra būdingi pagonių tautų karaliams, kurie, anot Jėzaus, liepia vadinti juos geradariais. Bažnyčioje priešingai, vyriausias privalo būti mažiausias, o viršininkas tebūnie lyg tarnas (Lk 22, 24–27). Taip tęsdama išganymo misiją pati Bažnyčia tampa visuotiniu Kristaus išganymo sakramentu (LG 48; GS 45; AG 1; 5).⁷ Sakramentų principas yra Įsikūnijimas. Bažnyčia kaip sakramentas irgi yra Įsikūnijimas, kad kiekvienas žmogus susitiktų su Žmogumi-Dievu. Bažnyčia Dievo Įsikūnijimą priima, kai ji kartu yra ir charizmatinė, ir teisinė, dvasinė ir hierarchine prasme institucinė. Bažnyčia, kaip ir kiekvienas sakramentas, turi dvasinę reikšmę ir medžiaginį pavidalą. Įpareigota aiškaus įsakymo, pavaldėjimo būdu Bažnyčia privalo skelbti Kristaus tikėjimą bei išganymą pakludama Kristui ir aktualiai būdama visų žmonių ir tautų akivaizdoje, savo gyvenimo pavyzdžiu,

skelbiamu žodžiu ir sakramentais bei kitomis priemonėmis atverti kelią prie Kristaus (AG). Jėzus negyveno užsidaęs, pasislėpęs, jo gyvenimas buvo viešas gyvenimas, nesėslus. Jėzus savo apaštalinei veiklai pasirinko ne angelus, o paprastus, turinčius silpnybių žmones, kad mokytų išganymo tiesų visų tautų žmones (Mt 28, 19–20; Apd 1, 8); kad valdytų jo vardu (Mt 16, 18–19; 18, 18; Žyd 10, 16); kad apvalytų sielas, atleisčių nuodėmes, skelbtų Jėzaus mirtį ir prisikėlimą (Jn 20, 22–23; Lk 22, 19; 1 Kor 11, 23–27).⁸

Kristus įkūrė Bažnyčią, vieną, pastatytą ant Petro – Uolos, kuri, anot Kristaus, nors ilgainiui patirs įvairiausių išbandymų ir persekiojimų, tačiau vis tiek liks nenugalėta (Mt 16, 18). Tai vienintelė Kristaus Bažnyčia – Nikėjos-Konstantinopolio tikėjimo išpažinime⁹ ji tiksliai apibūdinta kaip viena, šventa, visuotinė ir apaštalinė Kristaus Bažnyčia, kurioje įkūnyti tikintieji dalijasi misija bei įsipareigojimais. Tai rodo, kad ne tik tos keturios paminėtos Kristaus Bažnyčios savybės neatskiriamai susijusios tarpusavyje. Taip atskleidžiama ir Bažnyčios esminė misija bei jos pasiuntinybės bruožai. Akivaizdu, kad šių Bažnyčios savybių šaltinis yra dieviškas. Kristaus įkurta Bažnyčia – tai ne tik charizmatinė bendruomenė, kurios nariai susiję tikėjimo, vilties ir meilės ryšiais, bet taip pat ir hierarchiškai sutvarkyta regima organizacija, įgyvendinta (*subsistit in*) Katalikų Bažnyčioje, vadovaujamoje Petro įpėdinio Romos popiežiaus ir vyskupų, esančių bendrystėje su juo (LG 8). Tai reikštų, jog Bažnyčios vienumą siekiama užtikrinti per regimus bendrumo ryšius, t. y. 1) to paties, apaštalų perduoto tikėjimo išpažinimą; 2) bendrą dieviškosios liturgijos, ypač sakramentų, šventimą; 3) brolišką Dievo šeimos sutarimą, išlaikant apaštalų įpėdinystę ir perduodant ją Šventimų (Kunigystės) sakramentu¹⁰. Kanonų teisė, apibrėždama visišką bendrystę su Katalikų Bažnyčia, pilną bendrystę šioje žemėje priskiria tiems pakrikštytiesiems, kurie tikėjimo išpažinimo, sakramentų ir bažnytinio valdymo ryšiais jos regimojoje sąrangoje yra susieti su Kristumi (kan. 205).

Apibūdindamas Kristaus tikinčiuosius Kanonų teisės kodeksas sako, jog krikštu žmogus įtraukiamas į Kristaus Bažnyčią. Joje tampa asmeniu, turinčiu pareigas ir teises, kurios būdingos krikščionims, atsižvelgiant į jų padėtį, kiek jie išlaiko bažnytinę bendrystę, ir jeigu nekliudo teisėtai skirta sankcija (kan. 96); taip pat kad tie, kurie Krikštu buvo įjungti į Kristų, yra suburti į Dievo tautą; jie, savaip tapę Kristaus kunigiškosios, pranašiškosios ir karališkosios pareigos dalyviais, yra pašaukti – kiekvienas pagal savo padėtį – į misiją, kurią atlikti pasaulyje Dievas pavedė Bažnyčiai (kan. 204 § 1). Bažnytiniai įstatymai įpareigoja pakrikštytuosius Katalikų Bažnyčioje arba į ją priimtuosius, jei jie turi pakankamą protinį suvokimą ir, jei teisės nėra aiškiai nustatyta kitaip, sulaukusius 7 metų amžiaus (kan. 11). Visi Kristaus tikintieji, būdami tikrai lygūs orumu ir veikla dėl atgimimo Kristuje, kiekvienas pagal savo padėtį ir pareigas privalo bendradarbiauti Kristaus Kūno statyboje (kan. 208). Kalbant apie užimamą *padėtį ir pareigas*, negalima nepastebėti Bažnyčioje pareigybinio kunigystės skirtumo, kuris Kanonų teisės kodekse atsiranda tarp Kristaus tikinčiųjų – įšventintųjų tarnautojų, vadinamų dvasininkais, ir kitų tikinčiųjų, vadinamų pasauliečiais (kan. 207 § 1). Nors bendroji tikinčiųjų kunigystė ir tarnaujamoji, hierarchiškoji kunigystė skiriasi, tačiau iš tikrųjų tiek viena, tiek kita, tik skirtingais būdais dalyvauja toje pačioje Kristaus kunigystėje. Kunigas tarnaujama savo šventąja galia ugdo ir veda kunigiškąją tautą, atstovaudamas Kristaus asmeniui įvykdo eucharistinę auką ir visos tautos vardu atnašauja ją Dievui, atleidžia nuodėmes, o tikintieji savo karališkąją kunigystę

susijungia Eucharistijos aukoje ir tą kunigystę išreiškia sakramentų priėmimu, malda bei padėka, švento gyvenimo pavyzdžiu, savęs išsižadėjimu ir veiklia meile (LG 10). Bendroji tikinčiųjų kunigystė priklauso tiklo plotmei, tarnaujamoji yra priemonių plotmė, tarnaujanti tikslui. Tiek bendrajai, tiek pašventintajai kunigystei skirtos priemonės turi tapti tautos šventinimo įrankiais. Tapus tarnaujamosios kunigystės nariu netampama aukštesniu krikščioniškumo matmeniu ar elitiniu krikščioniu. Jei tarnaujamoji kunigystė būtų aukštesnis krikščioniškumo laipsnis, ji supanašėtų su diskriminacija, o ne su Kristaus asmens pavyzdžiu. Kardinolas Ch. Schönbornas pripažįsta, kad vyskupo Šventimai, suteikiantys kunigystės pilnatvę, neišlaisvina jo iš silpnybių, trūkumų ir nuodėmių. Būti apaštalu įpėdiniu yra neapsakoma malonė, tačiau šis lobis nešiojamas moliniame inde (2 Kor 4, 7)¹¹. Tampant vyskupu ar kunigu netampama savaime šventesniu. Krikščionybėje šventumas, jo pasiektas aukštas lygmuo yra karjeros laipsnis. Įsisąmoninus tai galima išvengti krikščioniškąją bendruomenę klaidinančio klerikalizmo¹². Ne mažesnis pavojus kyla iš pasauliečių klerikalizacijos ir dvasininkijos laicizacijos. Įžvelgdamas pavojų popiežius Jonas Paulius II *ad limina* vizito metu Antilų vyskupams paaiškino, jog ryšys tarp kunigų ir pasauliečių yra papildantis vienas kitą, bet nelygiavertis. Tai turėtume suprasti iš Vatikano II Susirinkimo dokumentų, kuriuose išryškinamas tarp kunigų ir pasauliečių papildomumas, išreiškiantis Bažnyčios prigimtį ir santykių darną. Nesant to pažinimo, formuojasi pasauliečių klerikalistinės, politizuotos elgsenos formos, kai pasauliečiai perima sakramentinio, liturginio ar pastoracinio vadovavimo vaidmenis, priklausančius kunigams. Politizuotų pasaulietiško įsipareigojimų požiūriu Bažnyčią, kaip instituciją, imama vertinti ne kaip malonės tarnystę, o kaip vien sociologiniais ar politiniais terminais išaiškintą organizaciją. Pasauliečių klerikalizacija ir dvasininkijos laicizacija pasireiškia ne tarnavimu, o bažnytinio vadovavimo formoms suteikiant paprasčiausią supasaulietintą valdymo stilių. Iš tikrųjų kunigiška tarnystė ir vadovavimas pasireiškia naudojantis pašventintosios kunigystės malone vadovaujant krikščionių bendruomenei liturginiu bei pastoraciniu lygmeniu, o pasauliečiai šiose srityse daugeliu atvejų padeda dvasininkams. Pasauliečiai savo pašaukimu, priešingai nei kunigai, reiškiasi ekonominėje, socialinėje, politinėje, kultūrinėje sferoje, stengiasi įveikti klastingą sekularizacijos priešišumą Bažnyčiai, o būdami pašaukti įgyvendinti Krikšto įsipareigojimus reiškiasi Bažnyčios misijoje, liudydami Evangeliją. Popiežiaus nuomone, tik gilesnis ir kūrybiškesnis bendrosios ir pašventintosios kunigystės pašaukimo supratimas padės rasti kunigo ir pasauliečio bendrą ryšį, rasti kiekvienam savo vietą krikščioniškoje misijoje.¹³ Krikščioniškasis kultas, kuriame vykdoma bendra visų Kristaus tikinčiųjų kunigystė, yra iš tikėjimo kylantis ir juo pagrįstas darbas. Dėl to išventintieji tarnautojai turi uoliai rūpintis tikėjimą skatinančia ir nušviečiančia, ypač žodžio tarnyste, per kurią tikėjimas gimsta ir yra maitinamas (kan. 836). Kristaus tikintieji įpareigojami – kiekvienas pagal savo veiklą – visuomet išlaikyti bendrystę su Bažnyčia (kan. 209 § 1). Itin uoliai jie privalo vykdyti savo turimas pareigas tiek visuotinei, tiek dalinei Bažnyčiai, kuriai priklauso pagal teisės nuostatas (kan. 209 § 2). Tai ne atsitiktinis įpareigojimas, o teisinis įpareigojimas visiems Kristaus tikintiesiems, kurie turi pareigą ir teisę darbuotis, kad dieviškoji išganymo žinia vis labiau pasiektų visus visų laikų ir viso pasaulio žmones (kan. 211) ir kad kiekvienas pagal savo padėtį savo jėgas skirtų šventam gyvenimui, Bažnyčios augimui ir rūpinimuisi jos nuolatiniu šventėjimu (kan. 210).

Kadangi šios žemėje įsteigtos ir be perstojo palaikomos regimosios sąrangos bei hierarchiškai tvarkomos dvasinės bendruomenės tikslas skleisti tiesą ir malonę, visi tikintieji privalo budėti, kad žemiškieji ir laikinieji reikalai neprasilenktų su dieviškosios ir kanonų teisės normomis; nes Dievo tautos visuotinumą paremtas ne žemiškojo, bet dangiškojo pobūdžio vienybė, kiekvieno patarnavimu, sulig kiekvieno gautąja malone (LG 13). Kai šiuolaikinio demokratizmo sąlygomis esame skatinami nepripažinti autoriteto ir pagrin dinės Kristaus malonės, drauge siekiama iškreipti ir esminį dalyką – Bažnyčios supratimą, pastarąją paverčiant vien paprasta žmogiškai organizuota bendruomene. Vadovaujantis tokia koncepcija iškreipiamas hierarchinis Bažnyčios įsteigimas, jos sandara, mokymas. Akivaizdu, kad demokratizmo pagunda tikinčiuosius veda ne tik prie pasaulietiško klerikalizmo, bet ir siaurina tarnaujančiosios kunigystės ribas. O tai kertasi su Bažnyčios mokymu, kur aiškinama, kad po vyskupo tik kunigas dėl savo pašaukimo tarnaujančiajai kunigystei turi teisę būti tinkamai ir nedviprasmiškai vadinamas *ganytoju*, kurio pastoracinės pareigybės pasireiškia tiek per *potestas docendi*, *potestas sanctificandi*, tiek per *potestas regendi*.¹⁴

Remdamasis Vatikano II Susirinkimu, popiežius Paulius VI tarptautiniame kanonistų simpoziume (1968 05 26) iškėlė kanonų teisės svarbą išganingoje Bažnyčios misijoje. Kalbėdamas simpoziumo dalyviams ir vertindamas žmogų kaip krikščionį ir Dievo tautos narį jis siūlė suprasti kanonų teisės svarbą, kurios funkcijų jokiū būdu negalima atskirti nuo žmogaus dieviškojo išganymo paslapties ir plano. Pats išganymas yra susietas ne tik su teisės paveldėjimu, bet nenutrūkstamais ryšiais ir su teisingumu bei žmogiškuoju asmeniu. Todėl bažnyntiniame gyvenime teisė negali atrodyti kaip iš šalies įsprausta sistema, o priešingai, remiantis ja turi būti vykdoma Bažnyčios misija, stiprinami ir palaikomi krikščioniškajam gyvenimui būdingi pradai. Popiežius Paulius VI, pabrėždamas pastoracinio vaidmens svarbą, teigė, kad krikščioniškojo gyvenimo plėtrai užtikrinti būtinas tinkamas pastoracinis pasirengimas ir jo perteikimas. Be kanonų teisės tikinčiųjų bendruomenė negalėtų sėkmingai funkcionuoti, nes bažnytinė teisė ir yra tam, kad būtų išsaugota jai būdinga pastoracinė prigimtis, apaštališkoji ir misijinė Bažnyčios tarnystė ir Dievo Žodis būtų įkūnytas pačioje Bažnyčioje.¹⁵

Prisimindamas ankstesnius popiežius ir Bažnyčios visuotinį išganymo sakramentiškumą, popiežius Jonas Paulius II, leisdamas pagal Vatikano II Susirinkimo dokumentus atnaujintą Kanonų teisės kodeksą, pabrėžė, jog Bažnyčia yra įsteigta kaip matoma bendruomenė, kuriai, remiantis Bažnyčios Tradicija, svarbu turėti teises normas. Jos reikalingos, kad būtų matoma hierarchinė Bažnyčios struktūra, nustatyta dieviškosios tarnybos dimensija, šventos valdžios ir sakramentų administravimas bei patarnavimų nustatymas, teisingumu ir meile apibrėžti tikinčiųjų tarpusavio santykiai, kad būtų garantuotos ir aiškiai nustatytos atskirų asmenų teisės bei pareigos ir kad siekiant tobulumo, remiantis kanonų normomis, būtų priimama ir palaikoma bendra iniciatyva. Kanonų teisės kodeksas neužima tikėjimo, malonės, charizmos ar meilės vietos, jis panaudojamas kaip priemonė, kad šie dalykai tikinčiųjų gyvenime būtų praktikuojami ir jų būta laikomasi. Kanonų teisės ir teologijos tarpdiscipliniškumas, susietas tiek su teologine tikėjimo logika ir teisine metodika, tiek su kitomis disciplinomis, atspindi tikslinę bažnytinės sistemos paskirtį, visiškai skirtingą nuo civilinės sistemos.¹⁶ Netgi tais atvejais, kai atrodo, jog valstybės

įstatymai, į kuriuos kreipia Bažnyčios teisė, yra privalomi ir kanonų teisėje, jie sukelia tuos pačius padarinius, kaip ir civilinėje teisinėje sistemoje; tačiau jie kanonizuojami tik tiek, kiek šie įstatymai neprieštarauja dieviškajai teisei ir jei kanonų teisė nenustato kitaip (kan. 22).

Dieviškosios pasiuntinybės sukcesija ir vyskupų pareiga mokyti

Pradėdamas savo veiklą, Jėzus po pasninko ir maldos pasišaukė tuos, kuriuos norėjo, t. y. dvylika apaštalų, ir paskyrė juos savo palydovais bei pasiuntiniais skelbti Gerąją Naujieną, Dievo karalystę (Mk 3, 13–19; Mt 10, 1–42). Tuos apaštalus (Lk 6, 13) jis padarė tam tikra kolegija, t. y. nuolatinu sambūriu, kuriam vadovauti paskyrė iš jų pačių išrinktą Petrą (Jn 21, 15–17). Išskirdamas Petrą iš kitų apaštalų ir suteikdamas jam primatą Kristus sakė: „Tu esi Petras – Uola; ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės. Tau duosiu dangaus karalystės raktus; ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką atriši žemėje, bus atrišta ir danguje“ (Mt 16, 18–19). Pirmiausia išsiųsdamas apaštalus pas Izraelio tautos žmones, o vėliau ir į visą pasaulį skelbti Evangelijos (Rom 1, 16; Mt 28, 20), siuntė kaip savo galios dalininkus, kad visus žmones padarytų jo mokiniais, šventintų ir valdytų (Mt 28, 16–20; Mk 16, 15; Lk 24, 45–48; Jn 20, 21–23). Tai randama visose evangelijose (LG 19). Kad Kristaus numatyta užduotis tęstųsi iki pasaulio pabaigos, apaštalai turėjo pasirūpinti, jog hierarchiškai sutvarkytoje bendruomenėje išliktų patikimų įpėdinių, serginčių apaštalų tradiciją, nes Evangelija yra viso Bažnyčios gyvenimo pagrindas. Kaip išlieka pareigos, suteiktos Petru, pirmajam iš apaštalų, o vėliau perduodamos įpėdiniais, taip išlieka apaštalų pareigos – Dievo paskyrimu ganyti Bažnyčią ir nepertraukiamu būdu atlikti pareigas, būdingas šventajam vyskupų luomui. Pareigą skleisti ir išlaikyti tikėjimą bei moralinį gyvenimą Bažnyčios vienybėje Jėzus patikėjo apaštalams (Mt 28, 19–20), šią pareigą tęsia jų įpėdiniai. Tradicija tęsia autentišką Dievo įstatymo interpretaciją (kan. 16), laiduoja, kad šie įstatymai būtų ištikimai saugomi, dėstomi ir teisingai visais laikais taikomi. Šių įsakymų aktualizacija atsiranda iš pareigos autentiškai aiškinti surašytą ar perduotą Dievo žodį, patikėtą tik Bažnyčios Magisteriumui, kurio galia vykdoma Kristaus vardu.¹⁷

Pagal Bažnyčios mokymą Viešpaties buvo nustatyta, kad šv. Petras ir kiti apaštalai sudarė vieną kolegiją; taip ir dabar liko susieti Romos popiežius, Petro įpėdinis, ir vyskupai, apaštalų įpėdiniai (kan. 330). Vien tik Petru, pirmajam tarp apaštalų, paties Viešpaties suteiktas pareigas (perduotinas ir jo įpėdiniais) eina Romos Bažnyčios Vyskupas, Vyskupų kolegijos galva, Kristaus vikaras ir visuotinės Bažnyčios šioje žemėje ganytojas; dėl šių pareigų jis Bažnyčioje turi aukščiausią, pilnutinę, tiesioginę ir visuotinę ordinarinę galią, kuria visuomet gali laisvai naudotis (kan. 331). Pilnutinę ir aukščiausią galią Bažnyčioje Romos popiežius įgyja teisėtu jo paties priimtu išrinkimu kartu su vyskupo konsekracija. Todėl popiežiumi išrinktas asmuo, kuris yra priėmęs Vyskupystės šventimus, šią galią įgyja nuo išrinkimo priėmimo momento. Jei išrinktasis neturi Vyskupystės šventimų, nedelsiant turi būti iššventintas vyskupu (kan. 332 § 1). Jei pasitaikytų, kad Romos popiežius atsistatydintų iš pareigų, tokio sprendimo galiojimui reikia, kad atsisakymas būtų padarytas laisvai ir pareikštas tinkamai, bet nereikia, kad jį kas priimtų (kan. 332 § 2).

Romos popiežius dėl savo pareigų ne tik turi galią visuotinėje Bažnyčioje, tačiau ir visose dalinėse Bažnyčiose bei jų junginiuose įgyja ordinarinės galios pirmenybę, kuria kartu sustiprinama ir užtikrinama sava, ordinarinė ir tiesioginė galia, vyskupų turima jų rūpesčiui patikėtose dalinėse Bažnyčiose (kan. 333 § 1). Romos popiežius, vykdydamas aukščiausio Bažnyčios ganytojo pareigas, visuomet yra sujungtas bendryste su kitais vyskupais, taip pat ir su visa Bažnyčia; tačiau jis turi teisę pagal Bažnyčios poreikius nustatyti asmeninį ar kolegialų šių pareigų vykdymo būdą (kan. 333 § 2). Prieš Romos popiežiaus sprendimą ar dekretą neteikiama nei apeliacija, nei administracinis skundas (kan. 333 § 3). Romos popiežiui vykdyti savo pareigas padeda vyskupai, kurie gali su juo bendradarbiauti įvairiais būdais, vienas jų yra Vyskupų sinodas. Be to, popiežiui padeda kardinolai (jie sudaro ypatingą kolegiją (kan. 349–359) ir kiti asmenys, taip pat įvairios įstaigos pagal to meto poreikius; visi šie asmenys ir įstaigos jo vardu ir jo valdžia vykdo jiems patiktą užduotį visų Bažnyčių gerovei pagal teisės nustatytas normas (kan. 334). Vyskupų kolegija (jos galva – popiežius, o nariai – vyskupai sakramentine konsekracija bei hierarchine bendryste su kolegijos galva ir nariais) nuolat išlieka apaštalų bendrija tik kartu su savo galva ir niekada be jos yra aukščiausios ir pilnutinės galios subjektas visuotinėje Bažnyčioje (kan. 336). Vyskupai, kurie dieviškuoju įsteigimu per jiems suteiktą Šventąją Dvasią yra Apaštalų įpėdiniai, Bažnyčioje tampa ganytojais, kad ir patys būtų doktrinos mokytojai, šventojo kulto kunigai ir valdymo tarnautojai (kan. 375 § 1). Pačia vyskupo konsekracija vyskupai, be pareigos šventinti, taip pat gauna pareigas mokyti ir valdyti, tačiau dėl jų prigimties šias pareigas gali vykdyti tik hierarchinėje bendrystėje su kolegijos galva ir nariais (kan. 375 § 2). Visos šios – apaštališkosios sukcesijos, popiežiaus primato, vyskupų kolegialumo ir pavaldumo – nuostatos aiškiai išdėstytos Kanonų teisės kodekse. Hierarchine ir tematine tvarka jos perteikiamos kaip bažnytinės valdžios imperatyvai.¹⁸

Per išskirtinę tarnystę, skelbiant Dievo žodį ir tikintiesiems teikiant sakramentus, per jų tėviškas pareigas, liudijant Dievo malonės Evangeliją ir garbingai tarnaujant Dvasiai bei teisingumui, Dievas sujungia visus savo kūno narius; kiekvienas vyskupas savo dalinėje Bažnyčioje kartu su Vyskupų kolegija ir jos vadovu popiežiumi yra regimas vienybės pradai bei pamatas, neatsiejamai suformuotas taikos, meilės ir vienybės saitais visuotinės Bažnyčios pavyzdžiu. Pagarbiai išpažįstant aukščiausiąją Bažnyčios Magisteriumą ir ištikimai laikantis jo sprendimų (kai popiežius kalba *ex cathedra* ir ne tik), vyskupai, pasklidę po visą pasaulį, turi nepamiršti, kad jie neturi neklystamumo dovanos, o autentiškai skelbia Kristaus mokymą ir moko tikėjimo bei dorovės dalykų tuomet, kai yra bendrystėje vieni su kitais ir su Petro įpėdiniu. Per konsekraciją vyskupai prisiima pareigą, susijusią su Magisteriumu ir pastoraciniu vadovavimu. Vyskupai šia pareiga dalijasi dėl visų Bažnyčių ir kartu dėl visuotinės Bažnyčios vykdydami savo pareigas išvien su popiežiumi, būdami jam pavaldūs ir susijungdami į Vyskupų kolegiją arba bendriją. Popiežiaus mokymo neklaidingumą aiškiai nurodo Kanonų teisės kodeksas. Todėl jam, kaip aukščiausiam visų Kristaus tikinčiųjų ganytojui ir mokytojui, priklauso stiprinti savo brolius tikėjime, skelbti tą mokymą kaip galutinį aktą, kurio kaip tikėjimo ar doros doktrinos būtina laikytis (kan. 749 § 1). Vyskupų kolegijai pripažįstamas mokymo neklaidingumas tuomet, kai vyskupai vykdo mokymo pareigą, susirinkę į visuotinį Susirinkimą (kan. 337; 338; 339), kuriame kaip tikėjimo ir doros mokytojai bei teisėjai visai Bažnyčiai skelbia tikėjimo

arba doros doktriną, kurios galutinai reikia laikytis; arba, kai pasklidę pasaulyje, išlaikydami bendrystės ryšį tarpusavyje ir su Petro įpėdiniu Romos popiežiumi, kartu autentiškai mokydami tikėjimo ir doros dalykų, sutaria, kad koks nors vienas teiginys yra laikytinas galutiniu (kan. 749 § 2); jei nėra aiškiai pasakyta, jokia doktrina nelaikoma neklaidinga (kan. 749 § 3). Dieviškuoju ir katalikiškuoju tikėjimu tikėtina visa, kas yra užrašytame ar perduotame Dievo žodyje, būtent viename Bažnyčiai patikėtame tikėjimo pavelde, ir drauge pateikiama kaip dieviškai apreikšta tiek iškilmingu Bažnyčios mokymu, tiek ordinariniu ir visuotiniu jos mokymu; tai išreiškiama Kristaus tikinčiųjų, vadovaujамų šventojo Magisteriumo, bendru išpažinimu; taigi visi įpareigojami vengti bet kokių priešingų doktrinų (kan. 750 § 1). Dėl to Kristaus tikintieji įpareigojami laikytis konstitucijų ir dekretų, kuriais teisėta Bažnyčios valdžia išdėsto doktriną ir uždraudžia klaidingas nuomones; ypač tų, kuriuos išleidžia Romos popiežius arba Vyskupų kolegija (kan. 754). Kanonų teisės kodeksas tvirtai ragina priimti ir laikytis kiekvieno ir visų, susijusių su tikėjimu bei dora, doktrinos dalykų, kuriuos Bažnyčios mokymas pateikia kaip galutinai nustatytus, nes to reikia pačiam tikėjimo paveldui šventai saugoti ir ištikimai jam atskleisti; šių galutinai nustatytų teiginių atmetimą Kanonų teisės kodeksas įvardija kaip priešinimąsi Katalikų Bažnyčios doktrinai (kan. 750 § 2). Net jei Bažnyčia tvirtai nepritarė tai doktrinai, kurią ar popiežius, ar Vyskupų kolegija, autentiškai mokydami, skelbia tikėjimo ir doros dalykuose, nors ir neketina skelbti jos kaip galutinio akto, vis tiek reikalingas religinis proto ir valios paklusnumas; Kristaus tikintieji privalo rūpestingai vengti visko, kas jos neatitinka (kan. 752). Taip pat yra ir su vyskupais, kurie, būdami bendrystėje su kolegijos galva ir jos nariais, tiek pavieniui, tiek susibūrę į vyskupų konferencijas ar dalinius susirinkimus, nors ir neturėdami mokymo neklaidingumo, yra jų labai patikėti Kristaus tikinčiųjų autentiški tikėjimo mokytojai ir vadovai; Kristaus tikintieji įpareigojami laikytis tokio savo vyskupų autentiško mokymo su religiniu dvasios paklusnumu (kan. 753). Atsižvelgdami į šias kanonų teisės nuostatas visi žmonės privalo ieškoti tiesos su Dievu ir jo Bažnyčia susijusiuose dalykuose, o ją pažinę dieviškojo įstatymo galia yra saistomi pareigos ir turi teisę tą tiesą priimti ir jos laikytis (kan. 748 § 1).

Tuos, kurie po Krikšto priėmimo atkakliai neigia ar atkakliai abejoja kokia nors tiesa, kurią privalu tikėti dieviškuoju ir katalikiškuoju tikėjimu, Bažnyčia vadina eretikais; visiškai atmetančius krikščioniškąjį tikėjimą – apostatais; o atsisakiusius pavaldumo popiežiui arba bendrystės su jam pavaldžiais Bažnyčios nariais – schizmatikais (kan. 751). Pagal baudžiamąją kanonų teisę apostatas, eretikas ar schizmatikas užsitraukia ekskomuniką *latae sententiae*, liekant galioti kan. 194 (§ 1, 2°) nuostatai; kai asmuo yra viešai išsižadėjęs katalikų tikėjimo ar Bažnyčios bendrystės, *ipso iure* netenka ir bažnytinės pareigybės (kan. 1364 § 1); be to, dvasininkas gali būti baudžiamas bausmėmis, kurias nurodo kan. 1336 (§ 1, 1°, 2° ir 3°).

Jei nutolęs krikščionis net prieš mirtį nerodo jokių atgailos ženklų, jam turi būti atsakytos ir bažnytinės laidotuvės. Šiai kategorijai priskiriami: 1° – žinomi apostatai, eretikai ir schizmatikai; 2° – pasirinkusieji savo kūno kremavimą dėl krikščioniškajam tikėjimui prieštaraujančių priežasčių; 3° – kiti žinomi nusidėjėliai, kurių neįmanoma laidoti, nesukelus viešo tikinčiųjų papiktinimo (kan. 1184 § 1).

Vyskupas privalo ginti visuotinės Bažnyčios vientisumą, jis įpareigojamas skatinti

bendrą visos Bažnyčios drausmę, todėl turi reikalauti laikytis visų bažnytinių įstatymų (kan. 392 § 1). Privalo prižiūrėti, kad nebūtų piktnaudžiaujama bažnytine drausme, ypač žodžio tarnystėje, švenčiant sakramentus ir sakramentalijas, Dievo ir Šventųjų kulte, taip pat administruojant gėrybes (kan. 392 § 2). Metropolitui dar priklauso prižiūrėti, jog būtų kruopščiai laikomasi tikėjimo ir bažnytinės drausmės sufraganinėse vyskupijose, ir jei būtų piktnaudžiaujama, pranešti apie tai Romos popiežiui (kan. 436 § 1).

Kaip matyti, vyskupo dvasingumo ir veiklos kryptis kyla ne tik iš Krikšto ir Sutvirtinimo sakramentų, kas yra numatyta pasauliečių teisėse ir pareigose (kan. 225), bet taip pat iš vyskupo Šventimų ir užimamų pareigų, kurios įpareigoja jį tikėjimu, viltimi bei meile išgyventi savo, kaip evangelizuotojo, liturgo ir bendruomenės vadovo, tarnybą. Vyskupai, dieviškuoju įsteigimu per jiems suteiktą Šventąją Dvasią būdami apaštalų įpėdiniai, Bažnyčioje tampa ganytojais, kad ir patys būtų doktrinos mokytojai, šventojo kulto kunigai ir valdymo tarnautojai (kan. 375 § 1).

Vyskupas savo Bažnyčioje turi būti budrus sargas, drąsus pranašas, tikėtinas liudytojas ir ištikimas Kristaus tarnas. Ten, kur imanentinės kultūros stipriai stumia šalin kiekvieną atsivėrimą transcendencijai, kur trūksta vilties ir imama abejoti dėl paties tikėjimo, evangeline šviesa ir paguoda vyskupas turi palaikyti ne tik savo viltį (Rom 15, 4), bet taip pat gaivinti ją tuose, kurie yra patikėti jo sielovadiniam rūpinimuisi. Teologinės vilties perspektyva, drauge su tikėjimo ir meilės perspektyva, persmelks vyskupo tarnystę ir padės jam atlikti ypatingą užduotį – būti pranašu, liudytoju ir vilties tarnu, žadinti pasitikėjimą ir visiems pagrįsti krikščioniškąją viltį (1 Pt 3, 15). Nunykus šiai dorybei kartu nusilptų ir meilė. Viltis, ypač didėjančio nepasitikėjimo ir abejingumo laikais, yra svarbi tikėjimo atspara ir veiksmingas akstinas meilei (*Pastores gregis*, 3).¹⁹ Dėl to vyskupo dvasingumas nėra asmeninis reikalas, o *bažnytinis dvasingumas*, nes viskas jo gyvenime nukreipta į Bažnyčios ugdymą meilėje. Tai reikalauja iš vyskupo tarnystės nuostatos, paženklintos asmenine stiprybe, apaštališka drąsa ir pasitikinčiu atsidavimu vidiniam Šventosios Dvasios veikimui. Todėl vyskupas turi stengtis gyventi sekdamas Kristaus, vargingo ir nuolankaus tarno, *kenoze*, kad jo vykdoma ganytojiška tarnyba būtų kaip Dievo Tarno Jėzaus tikras atspindys ir leistų panašiai kaip jam būti arti kiekvieno. Vyskupo asmeninis šventumas niekuomet neapsiriboja subjektyviu lygmeniu, nes, būdamas veiksmingas, visuomet neša naudą jo ganytojiškam rūpinimuisi patikėtiems tikintiesiems. Praktikuodamas meilės dorybę, sudarančią jo gautosios ganytojiškos tarnybos esmę, vyskupas tampa Kristaus ženklu ir įgyja moralinį autoritetą, reikalingą juridinei valdžiai vykdyti ir veiksmingai veikti socialinę aplinką. Jei vyskupo tarnyba nebūtų grindžiama šventumo liudijimu, pasireiškančiu pastoracine meile, nuolankumu ir gyvenimo paprastumu, ji galiausiai būtų redukuota vien į funkcinį vaidmenį ir tragiškai prarastų tikėtinumą dvasininkijos ir tikinčiųjų akivaizdoje (*Pastores gregis*, 11).²⁰

Mokydamas kitus autentiško tikėjimo ir jį liudydamas, vyskupas pačiais Šventimais įsipareigoja ir negali nutolti nuo Kristaus, Evangelijos, visuotinės Bažnyčios mokymo, popiežiaus, Vyskupų kolegijos. Šiame vyskupo atsidavime atsiranda ir visų paklusnumas vyskupui, o ne kitai. Todėl kas jų klauso, klauso Kristaus, kas paniekina, tas paniekina Kristų ir tą, kuris Kristų siuntė, skaitome Šventajame Rašte (Lk 10, 16).²¹ Hierarchiškumo, Bažnyčios mokymo pripažinimas yra kaip sąlyga jo ganytojiškajai misijai. Paskirtasis vyskupas, prieš kanoniškai užimdamas pareigybę, turi atlikti tikėjimo išpažinimą ir duo-

ti Apaštalų Sostui ištikimybės priesaiką pagal paties Apaštalų Sosto patvirtintą formulę (kan. 380). Vyskupas, kuris be popiežiaus mandato konsekruoja ką nors vyskupu, taip pat ir tas, kuris iš jo priima konsekraciją, užsitraukia Apaštalų Sostui rezervuotą ekskomuniką *latae sententiae* (kan. 1382). Tai rodo, kad vyskupams kanoninės misijos suteikimas gali būti atliekamas tik pagal teisėtus papročius, pripažintus įstatymus arba tiesiogiai per popiežių; vyskupui nesutikus ar paneigus apaštališkąją vienybę, niekas negali būti paskirtas vyskupo pareigoms; vyskupų pareigos yra tikras tarnavimas, *diakonia* (Apd 1, 17.25; 21, 19; Rom 11, 13; 1 Tim 1, 12; CD 2–4; LG 20–25).²² Kaip Kristaus gyvenimas, taip ir dabartinė Bažnyčios veikla nesuprantama kitaip kaip *diakonia-ministerium*. Tarnystė žmonijai Bažnyčioje užima svarbiausią vietą tiek Vatikano II Susirinkimo dokumentuose, tiek po to išleistuose dokumentuose. Pati Bažnyčia tampa suvienijama tokia tarnyste, kai kiekvienas atlieka savo pareigas pagal užimamą padėtį, bet Bažnyčiai būdingą misiją. Tad iš tarnystės konteksto nėra išskiriama hierarchinė tarnystė, ji aiškiai įtvirtinta Kanonų teisės kodekse ir reikalaujama ją vykdyti (kan. 375; 383–390; CIC'83, Įžanginis žodis).

Bažnyčios mokyme, kanonų teisėje nuolat pastebimas Katalikų Bažnyčios hierarchiškumas, doktrininis ir teisinis visuotinumumas. Kita vertus, susiduriama su kitu faktu, įtvirtintu kanonų teisėje, kad Bažnyčia suskirstyta į dalines Bažnyčias, kuriose yra ir iš kurių susideda viena ir vienintelė Katalikų Bažnyčia; tai visų pirma vyskupijos, kurioms, jei nėra nustatyta kitaip, prilyginamos teritorinė prelatūra ir teritorinė abatija, apaštalinis vikariatas ir apaštalinė prefektūra ir nuolatos įsteigta apaštalinė administratūra (kan. 368). Vienas dažniausiai aptinkamų padalijimų – vyskupija apibrėžiama kaip Dievo tautos dalis, kuri patikėta vyskupo ir jo bendradarbių kunigų ganymui, kad laikydamasi savo ganytojo ir jo suburta Šventojoje Dvasioje per Evangeliją bei Eucharistiją sudarytų dalinę Bažnyčią, kurioje iš tikrųjų yra ir veikia viena, šventa, visuotinė ir apaštalinė Kristaus Bažnyčia (kan. 369). Vyskupijos vyskupas, pakludamas popiežiaus valdžiai, kaip tikras ir tiesioginis jam patikėtų avių ganytojas gano jas Viešpaties vardu, liudija Kristų ir vykdo jam pavestą mokymo, šventinimo ir valdymo uždavinį (CD 11). Vyskupijos vyskupui jam patikėtoje vyskupijoje priklauso visa ordinarinė, sava ir tiesioginė galia, reikalinga vykdyti jo pastoracines pareigas, išskyrus atvejus, pagal teisę ar popiežiaus dekretu rezervuotus aukščiausiajai ar kitai bažnytinei valdžiai (kan. 381 § 1). Tai rodo, kad Kanonų teisės kodeksas ne šiaip sau išskiria Kristaus tikinčiuosius, kurie dieviškuoju įsteigimu, Šventimų sakramentu pažymimi neišdildoma žyme ir tampa išventintaisiais tarnautojais; o ypač tie, kurie konsekruojami ir skiriami ganyti Dievo tautą, jie skiriami tam, kad kiekvienas pagal savo laipsnį naujai ir ypatingai tarnautų Dievo tautai (kan. 1008).

Todėl galima suprasti, kodėl įstatymas įpareigoja vyskupijos vyskupą asmeniškai reziduoti vyskupijoje, nors jis ir turėtų koadjutorių ar augziliarą (kan. 395 § 1), o esant pateisinamai priežastčiai vyskupui leidžiama nebūti vyskupijoje ne ilgiau kaip mėnesį, tiek nenutrūkstamą, tiek su pertraukomis, kad būtų užtikrinta, jog dėl jo nebuvimo vyskupija nepatirs jokio nuostolio. Išimtis yra vizitas *ad limina* arba Susirinkimai, Vyskupų sinodas, Vyskupų konferencija arba kitos teisėtai jam patikėtos pareigos, kurias jis privalo vykdyti, privalo dalyvauti (kan. 395 § 2). Įsakmiai kanonų teisėje taip pat pasakyta, jog negali vyskupas nebūti vyskupijoje Kalėdų, Didžiosios savaitės ir Viešpaties Prisikėlimo, Velykų ir Kristaus Kūno ir Kraujo dienomis, nebent dėl svarbios ir skubios priežasties (kan. 395 § 3).

Taip pat jei vyskupo neteisėtai nebūtų vyskupijoje ilgiau kaip šešis mėnesius, metropolitas apie jo nebuvimą turi pranešti Apaštalų Sostui; jei kalbama apie metropolitą, tą patį turi padaryti seniausias iš sufraganų (kan. 395 § 4). Vyskupijos administratorius lygiai taip pat turi pareigą reziduoti vyskupijoje (kan. 429). Reziduoti privalo ir tie, kurių tarnystė susijusi su pareigybe, kanoniškai gauta iš vyskupo: tai klebonai (kan. 533), parapijos administratoriai (kan. 540), visi grupės kunigai, *in solidum* paskirti rūpintis parapija (kan. 543), parapijos vikarai (kan. 550). Esant tokio pobūdžio pažeidimams baudžiamoji kanonų teisė numato sankcijas tam, kuris sunkiai pažeidžia su bažnytine pareigybe susijusią pareigą reziduoti, skiriant teisingą bausmę arba neatmetant galimybės (po išpėjimų) netgi atimti pareigas (kan. 1396).

Vyskupas, vykdydamas jam patikėtą mokymo pareigą, privalo žmonėms skelbti Kristaus Evangeliją ir krikščioniškąjį mokymą. Kanonų teisės kodekso trečioji knyga *Munus docendi*, remdamasi Tradicija ir Bažnyčios mokymu, išdėsto: 1) Dievo žodžio tarnystės teologinę ir teisinę dimensiją, bažnytinės misijos prasmę (kan. 747–821)²³; 2) Bažnyčios misijinę veiklą (kan. 781–792); 3) 793–821 kanonais apibrėžia katalikiškojo mokymo ir auklėjimo reikalus²⁴; 4) 822–832 kanonais reglamentuoja visuomenės komunikavimo priemonės ir knygų išleidimą²⁵; 5) išvardija atvejus, kada, prieš užimant pareigas, dėl religinio tikėjimo būtina atlikti Tikėjimo išpažinimą (kan. 833)²⁶. Bažnyčios mokymo ir tikėjimo autentiškumo išsaugojimo požiūriu tai didelė atsakomybė. Štai kodėl visuotinėje Bažnyčioje pareiga skelbti Evangeliją patikėta visų pirma turintiems Šventimus; taigi ši tarnystė nėra vien evangelizavimas, bet ir liudijimas, šventinimas (kan. 756–772), nes gyvenimo liudijimas yra pirmutinis evangelizacijos būdas ir tikslas. Naujienų skelbimas žodžiu būtinas, bet šiuolaikinis žmogus sotus kalbų ir tampa nejautrus žodžiams, psichologų ir sociologų teigimu, gyvena ne žodžio, o vaizdo civilizacijoje, todėl jam neabejotinai reikia pavyzdžio, vaizdo²⁷.

Žvelgiant hierarchiniu požiūriu, ši pareiga ir atsakomybė visų pirma atitenka Romos popiežiui ir Vyskupų kolegijai (kan. 756 § 1); atskiri vyskupai šią pareigą vykdo jiems patikėtoje dalinėje Bažnyčioje, kurioje jie yra visos žodžio tarnystės tvarkytojai (kan. 756 § 2). Evangelizacija gali būti misijinė, homiletinė, liturginė. Visa žodžio tarnystė neišivaizduojama be Šventojo Rašto, Tradicijos, liturgijos, Magisteriumo ir Bažnyčios gyvenimo; šioje tarnystėje ištikimai turi būti perteikiamas Kristaus slėpinys (kan. 760). Kristus yra krikščioniškojo gyvenimo centras. Tad kunigų tarnybos tikslas turėtų būti Dievo garbės Kristuje siekimas, kuris atbaigiamas, kai laisvai ir sąmoningai yra priimamas ir atsispindi visame kiekvieno gyvenime (PO 2)²⁸. Naujojo Testamento kunigai savo pašaukimu ir Šventimais tam tikru būdu Dievo tautoje išskiriami, bet ne tam, kad nuo jos užsisklęstų, o tam, kad pasišvęstų savo tarnybai. Kitaip jie negalėtų būti Kristaus tarnautojai, jei neludytų ir neperteiktų kitokio gyvenimo, negu žemiškasis, jie liktų svetimi jų gyvenimui ir žmogiškųjų reikalų permainingoms. Bažnyčios auklėtojai ir mokytojai atlieka garbingą uždavinį ir iš jo kylančias pareigas. Prisiimdami tas pareigas tikintieji prisiima Bažnyčios skelbiamą kultūrą, jos įstatymus, laikosi jos papročių. Dėl to jie turi gyventi tarp žmonių ir pažinti savo avis, stengtis atvesti net tas, kurios ne iš šios avidės, kad būtų viena kaimenė ir vienas ganytojas (Jn 10, 14–16; GS 3). Apaštalas Paulius, dėkodamas Dievui už gautą tarnystės dovaną, Laiške Timotiejui primena malonės dovaną, kurią jis gavo, kai Paulius

uždėjo rankas. Paulius ragina Timotiejų nesigėdyti Viešpaties liudijimo, nei Pauliaus kaip kalinio, bet drauge kentėti Evangelijos labui (2 Tim 1). Taip pat Paulius perspėja, kad bus žmonių savimylų, godžių pinigams, pasipūtusių, išdidžių, piktžodžiautojų, neklusnių gimdytojams, nedėkingų, nedorėlių, nemeilių, nesutaikomų, šmeižikų, nesusivaldančių, šiurkščių, storžievių, nekenčiančių to, kas gera, išdavikų, pramuštgalvių, pasipūtusių, labiau linkusių į malonumus, negu į Dievą, besidedančių maldingais, bet atsižadėjusių maldingumo jėgos; tokių Paulius pataria saugotis (2 Tim 3, 2–5). Bus laikas, kai žmonės nebekės sveiko mokslo, bet, pasidavę savo įgeidžiams, susivadins sau mokytojų krūvą, nukreips ausį nuo tiesos, o atvers pasakoms, tuomet apaštalas ragina būti apdairiu, kentėti vargus, dirbti evangelisto darbą, atlikti savo tarnystę. Apreiškimo ir Dievo karalystės labui Paulius Timotiejų ragina skelbti Dievo žodį laiku ir nelaiku, barti, drausti, su visu kantrumu ir išmanymu žmones raginti, nes visas Šventasis Raštas yra įkvėptas Dievo ir naudingas mokyti, barti, taisyti, auklėti teisume, kad Dievo žmogus taptų tobulas ir pasiruošęs kiekvienam geram darbui (2 Tim 4, 1–4; 3, 16). Nereikia bijoti tų, kurie žudo kūną, bet bijoti tų, kurie gali pražudyti ir sielą, ir kūną. Todėl Viešpats sako: kas buvo kalbėta tamsoje, sakykite vidury dienos, o kas šnibždėta į ausį, garsiai skelbkite nuo stogų (Mt 10, 26–28), išpažinkite žmonių akivaizdoje, neišsiginkite, tuomet aš jūsų neišsiginsiu dangiškojo Tėvo akivaizdoje (Mt 10, 32–33). Kalbant apie dabartį, svarbu naudotis visomis šiuolaikinėmis žiniasklaidos priemonėmis, jos šiandien tampa veiksminga sakyklos forma. Bažnyčia turėtų jaustis kalta, jei nesinaudotų šiomis vis labiau tobulinamomis priemonėmis. Tačiau naudojantis bendrąja Evangelijos forma lieka nepamainomas asmeninis ryšys, tikėjimo sakramentų išgyvenimas²⁹. Tai numato ir Kanonų teisės kodeksas. Teigiama, jog skelbiant krikščioniškąją doktriną svarbu naudotis visomis prieinamomis priemonėmis, pirmiausia skelbimu ir katechetiniu ugdymu, kurie visuomet užima svarbiausią vietą, taip pat Bažnyčios doktrinos pateikimu mokyklose, akademijose, konferencijose ir bet kokiuose susibūrimuose, jos skleidimu šių įvykių proga viešais teisėtos valdžios pareiškimais spaudoje ar kitose visuomenės komunikavimo priemonėse (kan. 761).

Evangelizacija ir katechizacija

„Eikite į visą pasaulį ir skelbkite Evangeliją“ (Mk 16, 15). Evangelijos skelbimo pareiga tenka visai Bažnyčiai ir kiekvienam jos nariui, tačiau ypač tai saisto vyskupas, kurie Šventimų dieną yra įtraukiami į apaštališkąją įpėdinystę. Taip kiekvienas vyskupas, priimdamas Šventimus ir išlaikydamas vienybę su popiežiumi bei Vyskupų kolegija (kan. 375 § 2), gauna misiją autoritetingai skelbti Dievo žodį. Šventimų galia tampa autentišku mokytoju, skelbiančiu jam patikėtiems žmonėms tikėjimą, kurį reikia priimti ir taikyti moraliniame gyvenime. Tai reiškia, kad vyskupai turi paties Kristaus valdžią ir dėl šios esminės priežasties „vyskupas, mokančius drauge su Romos popiežiumi, visiems reikia gerbti kaip dieviškosios ir katalikiškosios tiesos liudytojus, ir Kristaus vardu paskelbtą savo vyskupo sprendimą dėl tikėjimo bei doros dalykų tikintieji turi priimti ir ištikimai laikytis su dievobaimingu dvasios klusnumu“. Pastatyti bendruomenės akivaizdon vyskupai savo evangelizacine veikla veda žmones į tikėjimą arba sutvirtina jų tikėjimo gyvenimą. Tai yra esminis vyskupo tėvystės bruožas. Visi vyskupai, tarnaudami tiesai, privalo imtis šios par-

eigos su galia ir pasitikėjimu. Būtent dėl tos nuolatinės dinamikos, kuria pradamas naujas gyvenimas Dvasioje, vyskupo tarnyba pasaulyje pasirodo kaip vilties ženklas tautoms ir kiekvienam žmogui. Apaštalas sako: „Vargas būtų man, jei neskelbčiau Evangelijos!“ (1 Kor 9, 16), tai parodo šios prievolės svarbą. Vyskupas, būdamas pirmutinis Evangelijos skelbėjas žodžiu, ir savo gyvenimo liudijimu privalo kartu suvokti šių laikų išbandymus ir turėti drąsos į juos atsiliiepti. Dėl to atsiradus reikalui vyskupai privalo ryžtingai ginti tikėjimo vienybę ir integralumą, autoritetingai nuspręsdami, kas atitinka Dievo žodį ir kas neatitinka. Nereikia pamiršti dekalogo įsakymų, kurie turi tvirtą pamatą žmogiškojoje prigimtyje, o jų ginamos vertybės įgyja visuotinę vertę. Tai ypač pasakytina apie tokias vertybes kaip žmogaus gyvybė, kurią reikia saugoti nuo prasidėjimo iki natūralios mirties, taip pat asmenų ir tautų laisvę, socialinis teisingumas ir jo įgyvendinimo struktūros. Be to, kiekvieno vyskupo pareiga yra garantuoti savo vietinėje Bažnyčioje tikrą prioritetą aktyviai ir vaisingai katechezei. Negana to, jis pats privalo rūpintis tiesioginėmis katechezės iniciatyvomis. Be abejo, vykdydamas šią užduotį vyskupas neatmestinau remsis *Katalikų Bažnyčios katekizmu (Pastores gregis, 26.29)*. Šį požiūrį iškalbingai patvirtina vyskupų šventinimo apeigos, kai virš išrinktojo galvos laikoma atversta Evangelijų knyga; viena vertus, šiuo gestu išreiškiama, jog Dievo žodis apima ir sergėja vyskupo tarnybą; kita vertus, tai reiškia vyskupo, vykdančio kasdienį Evangelijos skelbimą, įsipareigojimą kantriai laikytis sveiko mokymo (2 Tim 4, 2), visą gyvenimą pasivedant Dievo žodžiui (*Pastores gregis, 28*). Be abejo, vyskupo mokymą papildo autentiško tikėjimo ir gyvenimo liudijimas bei asmeninis pavyzdys. Jei vyskupas, autoritetingai mokydamas Jėzaus Kristaus vardu bendruomenėje skelbiamo žodžio, pats negyventų tuo, ko moko, jis duotų bendruomenei iš vidaus prieštarinę žinią. Apaštalas Paulius nusako siektiną elgesį: „Pats visais atžvilgiais rodyk gerų darbų pavyzdį: mokymo grynumą, rimtumą, sveiką ir be priekaištų mokslą, kad priešininkas liktų sugėdintas, neturėdamas pasakyti nieko blogo“ (Tit 2, 7–8). Gyvenimo liudijimas vyskupui yra tarsi naujas autoriteto šaltinis, papildantis per konsekraciją gautą objektyvų šaltinį. Kai valdžia eina sutartinai su autoritetu, abu šie dalykai būtini, tuomet iš vieno kyla objektyvi būtinybė tikintiesiems priimti autentišką vyskupo mokymą; iš kito – tai, kad ta skelbiama žinia galima pasitikėti (*Pastores gregis, 31*). Iš to taip pat išplaukia, kad vyskupas, kaip autentiškas tikėjimo mokytojas, turi būti teisingas. Tiesa jam turėtų būti pirmasis kriterijus vertinant tiek krikščioniškas bendruomenes, tiek pasaulietinės visuomenės reikalus. Tik taip vyskupas visiems suteiks tikrumo jausmą, užtikrins teisingumą, išvengs formalumo ir duos gero pastoracinio valdymo pavyzdį (*Apostolorum Successores, 57*).³⁰

Tik pats laikydamasis kanonų teisės įpareigojimų, Bažnyčios mokymo, vyskupas įtinamai perteiks visa tai ir savo ganomiesiems. Kartu parodys, kaip laikantis Bažnyčios mokymo reikia branginti žmogaus asmenį, jo laisvę ir patį žmogaus gyvenimą, šeimą, jos vienybę ir pastovumą, vaikų gimdymą ir auklėjimą, pilietinę bendruomenę su jos įstatymais ir įvairiomis pareigomis, darbą ir poilsį, meną ir technikos išradimus, neturtą ir prabangą; galiausiai kaip turi būti sprendžiami svarbūs klausimai dėl medžiaginių gėrybių nuosavybės, jų didinimo ir teisingo padalijimo, taikos ir karo bei broliško visų tautų bendradarbiavimo. Kadangi Bažnyčiai skirta užmegzti dialogą su ta žmonių bendruomene, kurioje gyvena, vyskupai ypač įpareigojami eiti pas žmones ir pradėti bei plėtoti dialogą,

kad tiesa jungtųsi su meile, supratimas – su meilumu. Vyskupai turi pasižymėti kalbos aiškumu, nuolankumu, švelnumu, taip pat juos turi lydėti deramas išvalgumas, sujungtas su pasitikėjimu, kuris, ugdydamas draugystę, geba jungti žmones. Kristaus Evangelijos skelbimui taip pat privalu panaudoti ir viešus pareiškimus ypatingų įvykių proga bei spaudą ir visuomenės komunikavimo priemones. Katechetiniu švietimu turi būti siekiama, kad mokymo nušviestas tikėjimas žmonėse taptų gyvas, sąmoningas ir veiklus (CD 12–14).

Dievo tauta pirmiausia yra vienijama gyvojo Dievo žodžiu, todėl visiškai teisėtai galima reikalauti, kad kunigai kaip iššventintieji tarnautojai tai vertintų ir ištikimai atliktų šią savo pareigą (kan. 762); Kristaus tikintieji turi teisę gauti iš šventųjų ganytojų dvasinių Bažnyčios gėrybių, ypač Dievo žodžio ir sakramentų pagalbą (kan. 213). Tai rodo, kad kunigo pašaukimas, panašiai kaip gydytojo, mokytojo profesijos, apie kurias neretai kalbame vieni su kitais, kaip puoselėjamas taip pat iš pašaukimo, turi daugiau pareigų negu teisių. Prie to paties galėtume priskirti ir kunigo kompetenciją, kuri atsiranda ne tik iš šventimų, bet ir iš jo kunigiško susiformavimo, misijinio, intelektinio, dvasinio pasirengimo. Dėl to dvasininkai, gavę Kunigystės šventimus, turi tęsti šventųjų mokslų studijas ir laikytis tvirtos, Šventuoju Raštu pagrįstos, pirmtakų perduotos ir Bažnyčios bendrai priimtos doktrinos, kuri ypač apibrėžta Susirinkimų ir Romos popiežių dokumentuose, o vengti tuščių naujovių ir klaidingo mokymo (kan. 279 § 1). Pagal partikuliarinės teisės nuostatas kunigai turi lankyti pastoracijos paskaitas, kurias reikia surengti po Kunigystės šventimų ir, laikydamiesi tos pačios teisės nustatytų terminų, taip pat dalyvauti kitose paskaitose, teologijos seminaruose ar konferencijose, kur jiems suteikiama proga pagilinti šventųjų mokslų ir pastoracinių metodų žinias (kan. 279 § 2). Be to, dvasininkai raginami siekti ir kitų mokslų, ypač susijusių su šventaisiais mokslais, pažinimo, visų pirma atsižvelgiant į tai, kiek jie naudingi yra pastoracinės tarnystės vykdymui (kan. 279 § 3). Išlaikant tikėjimo tiesų prasmę ir turinį pastoracijoje pakankamai turi būti pripažįstami ir panaudojami ne tik teologiniai principai, bet ir pasaulietinių mokslų, ypač psichologijos ir sociologijos, atradimai, idant tikintieji būtų vedami į grynesnį ir brandesnį tikėjimo gyvenimą (GS 62). Nes visam Bažnyčios socialiniam mokymui būdingas „svarbus tarpdisciplininis matmuo“, kuris praktikoje gali atlikti itin svarbią funkciją (*Centesimus annus*, 59; *Caritas in veritate*, 31). Tad šie tikinčiųjų – tiek dvasininkų, tiek pasauliečių – poreikiai yra pagrįsti ir teisėti.³¹

Vyskupas, kaip krikščionių bendruomenės ganytojas ir tėvas, turi ypač rūpintis jaunimo evangelizacija ir dvasiniu palydėjimu (*Pastores gregis*, 53). Labai svarbu bendroje sielovados veikloje sustiprinti pašaukimų matmenį (*Pastores gregis*, 54); vyskupui turi rūpėti kunigystės kandidatų ugdymas (*Pastores gregis*, 48), pašvęstojo gyvenimo asmenys (*Pastores gregis*, 50), jis taip pat atsakingas už nuolatinių diakonų tinkamumą ir pašaukimus (*Pastores gregis*, 49); vyskupas turi skatinti pašaukimus įvairioms tarnystėms ir pašvęstajam gyvenimui, išskirtinai rūpindamasis kunigų ir misionierių pašaukimais (kan. 385). Nesvetimas vyskupui turėtų būti ganytojiškas rūpinimasis pasauliečiais tikinčiaisiais (*Pastores gregis*, 51), pastoracinis rūpinimasis migrantais (*Pastores gregis*, 72).³²

Kai Bažnyčia, skelbdama tikėjimą Kristumi, rūpinasi, skelbia socialinį mokymą, skelbia moralinius sprendimus, iš netikinčiųjų ar abejingųjų tikėjimui neretai pasigirsta nepasitenkinimas, kodėl Bažnyčia kišasi į politiką. Iš tikrųjų Bažnyčia, skelbdama Evangelijos tiesą ir visas žmogaus veiklos sritis apšviesdama savo mokymu bei krikščionių liudijimu,

taip pat gerbia ir skatina politinę piliečių laisvę bei atsakomybę. Atsisakydama politinio godumo Bažnyčia pasisako už tikrai žmogišką politinį gyvenimą, ugdant vidinį teisingumą, geranoriškumą, bendrosios gerovės jausmą ir stiprinant pamatinius įsitikinimus dėl tikrojo politinės bendruomenės pobūdžio ir viešosios valdžios tikslo deramo panaudojimo bei ribų. Politinė bendruomenė ir viešoji valdžia reikalinga ne tam, kad mechaniskai ir despotiškai vykdytų savo galias, bet vadovaudamasi pagrįsta žmogaus prigimtimi, kuri priklauso Dievo nustatyta tvarkai. Bažnyčia, nesusitapatindama su politine sistema, yra žmogaus asmens transcendentistiškumo ženklas ir saugotoja. Politinė bendruomenė ir Bažnyčia savo srityse yra viena nuo kitos nepriklausomos ir savarankiškos (GS 75–76). Tai patvirtina Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos sutartis dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir valstybės teisinių aspektų, kurioje numatomas bendradarbiavimas, siekiant kiekvieno žmogaus ir visuomenės dvasinės ir materialinės gerovės, bendradarbiaujant abiem sutarties dalyvėms priimtinais būdais švietimo, kultūros, šeimos, socialiniais, o ypač dorovės bei žmogaus orumo apsaugos srityje (1 str.). Sutartis buvo pasirašyta remiantis Vatikano II Susirinkimo dokumentais, kanonų teisės normomis ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatomis. Buvo atsižvelgta į ypatingą Katalikų Bažnyčios vaidmenį, ugdant lietuvių tautos moralės vertybes ir jos istorinį ir dabartinį įnašą į socialinę, kultūrinę ir švietimo sritį, pripažįstant piliečių, išpažįstančių šią religiją, daugumą, laikantis tarptautinės teisės dokumentuose įtvirtinto religijos laisvės principo (preambulė). Panašias nuostatas randame Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos sutartyje dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (preambulė, 1–2 str.).³³

Vyskupui priklauso rūpintis, kad civilinėje visuomenėje būtų saugomos ir ginamos santuokos vertybės, priimant tinkamus politinius bei ekonominius sprendimus. Krikščioniškoje bendruomenėje vyskupas turi rūpintis sužadėtinų rengimu santuokai, jaunų sutuoktinių porų palydėjimu; šeimų grupių, talkinančių šeimų sielovadoje, taip pat, kas labai svarbu, grupių, kuriose padedama sunkumus išgyvenančioms šeimoms, subūrimu. Vyskupo artumas sutuoktiniams ir jų vaikams per įvairias vyskupijos iniciatyvas yra padėsinimas šeimoms. Kiekvienas vyskupas, padedamas kvalifikuotų asmenų, raginamas savo vyskupijoje siekti, kad integraliu būdu būtų skelbiama „Gyvybės Evangelija“³⁴, kuri atsirado dėl popiežiaus ir viso pasaulio vyskupų kolegialumo (EV 5). Žmogaus gyvybė ir pareiga ją perduoti ir saugoti neapsiriboja vien su šiuo pasauliu ir negali būti suvokiama tik jo matu (GS 51). Akivaizdu, kai prarandamas jautrumas Dievui, atsiranda polinkis prarasti ir jautrumą žmogui, jo orumui ir jo gyvybei (EV 21). Tapti artimu kiekvienam žmogui – tai tarnauti jam. Nesvarbu, ar tai būtų apleistas senelis, neteisingai paniekintas svetimšalis, tremtinys, vaikas, ar nepelnytai kenčias dėl savo nepadarytos nuodėmės, ar alkanas žmogus. Ginant Kūrėjo garbę turi būti ginamas kiekvienas, kai tik pažeidžiamas žmogaus orumas (GS 27). Liudijant savo artumą kenčiantiesiems krikščionių pastangos humanizuoti mediciną ir jų rūpinimasis ligoniais kiekvienam gyvai turėtų priminti kūno ir sielos Gydytojo Kristaus atvaizdą. Be to, tarp apaštalams duotų nurodymų Jėzus nepamiršo paraginti gydyti ligonius (Mt 10, 8). Todėl neatsitiktinis ir atitinkamas rūpestis bei įpareigojimas atsiranda sveikatos apsaugos darbuotojų sielovados organizavimu ir plėtojimu, kuris turi būti artimas kiekvieno vyskupo širdžiai prioritetas. Bažnyčia, tardama „ne“ abortui ir eutanazijai, sykiu taria „taip“ gyvybei, taria „taip“ kūrinijai, tvirtindama,

jog iš esmės ji yra gera; taria *taip*, kuris gali prasiskverbti į kiekvieno žmogaus sąžinės šventovę, taria *taip* šeimai, kuri yra vilties laidas ir kuri taip patinka Dievui, kad jis pašaukė ją būti *namų Bažnyčia* (*Pastores gregis*, 71; 52). Tie, kurie gyvena santuokoje, pagal savo pašaukimą turi ypatingą pareigą per santuoką ir šeimą darbuotis ugdant Dievo tautą (kan. 226 § 1). Kadangi tėvai yra suteikę vaikams gyvybę, jie turi ypač svarbią pareigą ir teisę juos auklėti; krikščionims tėvams pirmiausia priklauso rūpintis krikščionišku vaikų auklėjimu pagal Bažnyčios perduotą doktriną (kan. 226 § 2). Dviejų asmenų neišardoma sutarties prigimtis ir vaikų gerovė reikalauja, kad tarp sutuoktinių deramai reikštųsi, augtų ir bręstų abipusė meilė. Santuoka įsteigta ne tik vaikų gimdymui (kan. 1055). Tėvams vadovaujant pavyzdžiu, bendra malda vaikai ir visi kiti šeimos nariai lengviau ras kelią į žmoniškumą, išganymą, šventumą (GS 48–50).

Igyvendindamas Bažnyčios doktriną vyskupas turėtų kartu remti ir vertinti veiklą katalikiškųjų mokyklų, kurios integraliai ugdytų jaunimo kartas, tarnautų tikėjimo įkultūrinimui ir dialogui tarp įvairių kultūrų; taip pat turėtų rūpintis mokyklų atsiradimu ten, kur jų dar nėra, pagal galimybes įtikindamas pasaulietiškas institucijas kartu puoselėti šalyje veiksmingą mokymo laisvę (*Pastores gregis*, 52). Tikras auklėjimas privalo siekti visapusiško žmogaus asmens ugdymo, nukreipto į jo galutinį tikslą ir bendrąjį visuomenės gerį, vaikai ir jaunuoliai turi būti taip lavinami, kad galėtų harmoningai atskleisti savo fizinius, moralinius ir intelektualinius gabumus, įgytų tobulesnį atsakomybės jausmą ir sugebėjimą tinkamai naudotis laisve, būtų parengti aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime (kan. 795). Dėl to sielų ganytojai turi pareigą daryti viską, kad visi tikintieji galėtų pasinaudoti katalikiškuoju auklėjimu (kan. 794 § 2). Jei nėra mokyklų, kuriose būtų suteikiamas krikščioniškąja dvasia persmelktas auklėjimas, vyskupijos vyskupas priklauso rūpintis, kad jos būtų įsteigtos (kan. 802 § 1). Vyskupijos vyskupas turi pasirūpinti, kad ten, kur reikia, taip pat būtų įsteigtos profesinės ir technikos ar kitos dėl ypatingų poreikių reikalingos mokyklos (kan. 802 § 2). Vyskupų konferencija ir vyskupijos vyskupas turi pasirūpinti, kad, kur tik įmanoma, būtų įsteigtos religijos studijų aukštosios mokyklos ir kad būtent jose būtų dėstomos teologinės ir kitos su krikščioniškąja kultūra susijusios disciplinos (kan. 821). Dievo patikėta misija Bažnyčiai rūpintis žmonėmis yra tam, kad būtų pasiekta krikščioniškojo gyvenimo pilnatvė, kad būtų atliekama auklėjimo pareiga ir įgyvendinama teisė, kuri yra patikėta Bažnyčiai (kan. 794 § 1). Nors Bažnyčia yra daug prisidėjusi prie kultūrinės pažangos, bet jai neretai tenka susidurti su sunkumais derinant kultūrą su krikščionybe. Kadangi Kristaus tikintieji Krikštu yra pašaukti gyventi pagal evangelinę doktriną, jie turi teisę į krikščioniškąjį auklėjimą, kad tinkamai parengti galėtų siekti žmogaus asmens brandos ir kartu pažinti bei išgyventi išganymo slėpinį (kan. 217).

Dievo žodžio skelbėjai visų pirma turi išdėstyti Kristaus tikintiesiems tai, ką būtina tikėti ir daryti Dievo garbei ir žmonių išganymui (kan. 768 § 1). Taip pat jie turi perteikti tikintiesiems doktriną, kurią Bažnyčios mokymas išdėsto apie žmogaus asmens orumą ir laisvę, šeimos vienybę, pastovumą ir jos išipareigojimus, apie pareigas, kurios priklauso į visuomenę susitelkusiems žmonėms, ir būdą tvarkyti laikinuosius dalykus pagal Dievo nustatytą planą (kan. 768 § 2). Vyskupijos vyskupas yra įpareigotas pateikti ir aiškinti tikintiesiems tikėjimo tiesas bei jų taikymą doriniame gyvenime, dažnai asmeniškai pamokslaujant; taip pat turi rūpintis ištikimybe žodžio tarnystei, ypač homilija ir kate-

chetiniu mokymu, susijusiais su kanonų nuostatomis, ir dėti pastangas, kad visiems būtų perduodama visa krikščioniškoji doktrina (kan. 386 § 1). Pripažindamas teisėtą tolesnio tiesų tyrinėjimo laisvę, vyskupas, naudodamasis tinkamiausiais metodais, privalo tvirtai ginti išpažįstamo tikėjimo grynumą bei vientisumą (kan. 386 § 2). Tai aiškiai parodo, kaip vyskupų tarnystės turinys, įterptas į kanonus, įgyja teisinius įpareigojimus. Įpareigojimas Bažnyčiai visada ir visur skelbti moralės pagrindus, net socialinės santvarkos atžvilgiu, ir spręsti apie visus žmonių reikalus, jei to reikalauja pagrindinės žmogaus asmens teisės ir sielų išganymas, aiškiai yra įtvirtintas Kanonų teisės kodekse (kan. 747 § 2). Bažnyčia, kaip ir kiekvieną žmogų, jaudina moralinės problemos. Ji žino, kad moraliniame gyvenime visiems atsiveria išganymo kelias.³⁵ Vykdydamas ganytojo pareigą, vyskupijos vyskupas privalo parodyti rūpestį visais jo globai patikėtais Kristaus tikinčiaisiais, nesvarbu, kokio amžiaus, padėties ar tautybės jie būtų, tiek gyvenančiais teritorijoje, tiek joje laikinai esančiais; turi atkreipti apaštalinį dėmesį į tuos, kurie dėl savo gyvenimo aplinkybių negali pakankamai pasinaudoti įprasta pastoracija, į atitolusius nuo religinės praktikos (kan. 383 § 1). Jei jo vyskupijoje yra kitų apeigų tikinčiųjų, jis turi pasirūpinti ir jų dvasiniais poreikiais, tiek per tų pačių apeigų kunigus arba parapijas, tiek per vyskupo vikarą (kan. 383 § 2). Nesantiems visiškoje bendrystėje su Katalikų Bažnyčia vyskupas turi rodyti žmogiškumą ir meilę, taip pat puoselėdamas ekumenizmą, kaip jis suprantamas Bažnyčios (kan. 383 § 3). Netgi nekrikštytuosius jis turi laikyti Viešpatyje jam patikėtais, kad ir jiems nušvistų Kristaus meilė, kurios liudininku vyskupas privalo būti visiems (kan. 383 § 4). Evangelizacija skirta kiekvienam: tiek esantiems toli nuo Dievo, kas vadinama preevangelizacija; tiek nukrikščionėjusiam pasauliui, kas šiandien būdinga daugybei žmonių; tiek nekrikščioniškoms religijoms, kurios taip pat vykdo Dievo paiešką; tiek krikščionims, kurie nėra bendrystėje su Bažnyčia; tiek netikintiesiems, kurie išgyvena ateistinio humanizmo dramą, kuriuos sekuliarios mąstymo srovės, įvairios nihilizmo atmainos skatina vis didesniai žmogaus galių pripažinimui drauge paneigiant Dievą; nepraktikuojantiems, kurie oficialiai neatsisakę Krikšto įsipareigojimų tampa abejingi ir krikščionišku tikėjimu nebegyvena, jaučiasi viską žiną, išbandę, netikį, jie, kaip ir ateistai, tampa rimta kliūtimi evangelizacijai; evangelizacija minioms, nes išganymas reikalingas visiems žmonėms; bendruomenėms, kurios tapo politinių partijų aukomis.³⁶

Stebėdamas ir vertindamas laiko ženklus, vyskupas viską turi aiškintis tikėjimo doktrinos kontekste (Mk 16, 4; *Apostolorum Successores*, 39). Kaip sėkmės laidavimą, krikščioniškąją doktriną jam siūloma išdėstyti atsižvelgiant į klausytojų padėtį, pritaikant laikmečio poreikiams (kan. 769).

Nors vyskupas visada išlieka pagrindiniu Dievo žodžio skelbėju ir moderatoriumi, dalį šių funkcijų perima kunigai, kurie yra vyskupų bendradarbiai; taip jiems atsiranda pareiga skelbti Dievo Evangeliją, atlikti patarnavimus bendruomenei (LG 19–20). Ši pareiga susijusi su jų ganytojiškai globai pavestų žmonių pastoracija; tai ypač saisto klebonus ir tuos, kuriems patikėta sielovada; taip pat diakonams, esant bendrystėje su vyskupu ir jo kunigija, priklauso žodžio tarnyste tarnauti Dievo tautai (kan. 757). Pašvęstojo gyvenimo institutų nariai dėl savo pasišventimo Dievui ir ypatingo Evangelijos liudijimo taip pat yra šaukiami vyskupui padėti skelbti Evangeliją (kan. 758). Kristaus tikintieji pasauliečiai dėl Krikšto ir Sutvirtinimo irgi yra Evangelijos skelbimo liudininkai, jie tai atlieka žodžiu

ir krikščioniškojo gyvenimo pavyzdžiu; tikintieji pasauliečiai taip pat gali būti pašaukti bendradarbiauti su vyskupu ir kunigais, vykdant žodžio tarnystę (kan. 759).

Jau buvo užsiminta apie rezidavimo pareigą klebonams, parapijos administratoriams, kitiems kunigams, kurie turi su parapija susijusią pareigybę. Laikantis kan. 682 § 1 nuostatos, vyskupijos vyskupui priklauso klebono, vikaro pareigybių skyrimas laisvu suteikimu (kan. 523; 547). Parapija yra smulkesnis vyskupijos padalinys (kan. 374). Parapijas steigti, panaikinti arba keisti ribas gali tik vyskupijos vyskupas, kuris prieš steigiant, naikinant ar keičiant ribas turi išklausti kunigų tarybos nuomonės (kan. 515 § 2); teisėtai įsteigta parapija pagal pačią teisę įgyja juridinio asmens statusą (kan. 515 § 3). Kanonų teisės kodekse parapija apibrėžiama kaip konkreti, dalinėje Bažnyčioje pastoviai įsteigta Kristaus tikinčiųjų bendruomenė, kurios pastoracija, vadovaujant vyskupijos vyskupui, yra patikima klebonui, kaip šios bendruomenės savam ganytojui (kan. 515 § 1); klebonas tampa pagrindiniu vyskupo pagalbininku administruojant pastoracinius reikalus jam patikėtoje vyskupijos dalyje. Klebonas yra vyskupo pavestos parapijos ganytojas, vykdamas jam patikėtos bendruomenės pastoraciją, vadovaujant vyskupijos vyskupui, su kuriuo yra pašauktas dalyvauti Kristaus tarnystėje, kad tai pačiai bendruomenei vykdytų mokymo, šventinimo ir valdymo pareigas, taip pat bendradarbiaujant kitiems kunigams ar diakonams ir padedant Kristaus tikintiesiems pasauliečiams pagal teisės normą (kan. 519). Klebonas privalo rūpintis, kad parapijoje gyvenantiems būtų skelbiamas pilnutinis Dievo žodis, kad Kristaus tikintieji pasauliečiai būtų mokomi tikėjimo tiesų, ypač sekmadieniais ir įsakytų švenčių dienomis būtų sakoma homilija, turi rūpintis katecheze, puoselėti evangelinę dvasią skatinančią veiklą, taip pat ir susijusią su socialiniu teisingumu; ypač turi rūpintis katalikišku vaikų ir jaunimo auklėjimu; turi dėti visas pastangas, taip pat ir bendradarbiaudamas su Kristaus tikinčiais, kad Evangelijos žinia pasiektų taip pat ir tuos, kurie nutolo nuo religijos praktikos arba neišpažįsta tikrojo tikėjimo (kan. 528 § 1). Klebonas turi pripažinti ir skatinti Kristaus tikinčiųjų pasauliečių vaidmenį, kurį jie turi Bažnyčios misijoje, puoselėdamas jų asociacijas, siekiančias religinių tikslų. Jis turi bendradarbiauti su savo vyskupu ir vyskupijos kunigija, darbuodamasis, kad tikintieji rūpintųsi parapije bendryste, jaustųsi vyskupijos bei visuotinės Bažnyčios nariais, dalyvautų ir palaikytų darbus, skatinančius šią bendrystę (kan. 529 § 2). Kad galėtų tinkamai atlikti ganytojo pareigas, klebonas turi stengtis pažinti jam patikėtus tikinčiuosius; todėl turi lankyti šeimas, pasidalydamas tikinčiųjų rūpesčiais, ypač liūdesio ir gedulo metu, ir juos guosdamas Viešpatyje, ir, jei kaip nors suklystų, išmintingai pataisdamas; su didele meile padėti ligoniams, ypač priartėjusiems prie mirties, juos aprūpindamas sakramentais ir Dievui pavesdamas jų sielas; ypatingu rūpesčiu apgaubti vargšus, nelaimingus, vienišus, tėvynės netekusius ir turinčius ypatingų sunkumų; taip pat darbuotis, palaikydamas sutuoktinius ir tėvus, kad jie tinkamai atliktų savo pareigas ir puoselėtų krikščioniškojo gyvenimo šeimoje augimą (kan. 529 § 1). Parapija kaip bendruomeniškumo vieta įpareigoja tiek visus tikinčiuosius, tiek kunigus išsaugoti šio šventumą organizuojančio instituto paskirtį.³⁷ Patys puoselėdami kunigišką brolybę, šventumą, atliekant tarnybą, palaikant vienybę su vyskupu ir visa Bažnyčia, klebonai turėtų sudaryti klebonijose palankias sąlygas gyvenimui su vikarais, laikydami juos tikrais bendradarbiais ir pastoracinio darbo dalininkais, o vikarai kartu turi prisidėti prie kunigystės bendrystės kūrimo pripažindami ir gerbdami klebono autoritetą³⁸. Mylėdamas

pastoracinį darbą, krikščioniškąją tautą, užmegzdamas pozityvius ir drąsinančius ryšius su tikinčiaisiais, iškeldamas jų vaidmenį Bažnyčioje, pripažindamas jų orumą kunigas suburs Dievo šeimą ir realizuos Bažnyčią-bendruomenę tiek, kiek jis taps mylinčiu žmones broliu, ganytoju, tėvu ir mokytoju, vienijančiu vadovu³⁹. Tačiau visų pirma pats vyskupas turi visus suburti ir būti regimas vieningumo ir bendrumo ženklas tarp atskirų narių ir visuotinės Bažnyčios (*Apostolorum Successores*, 8). Nepatirdami realybėje vienijančios dvasios nei kunigai, nei tikintieji netikės vyskupo žodžiais, nes nejaus to, ko vyskupas moko kitus. Kai vyskupas pats degs Bažnyčios rūpesčiais, jis tuomet uždegs ir savo bendradarbius (*Apostolorum Successores*, 40). Vyskupo rūpestis parapijomis, kaip kasdienio vyskupijos gyvenimo pagrindine grandimi, susietas su pastoraciniais vizitais. Ypač tuomet, vykdydamas žodžio, šventinimo ir pastoracinio vadovavimo tarnybą, vyskupas labiausiai suartėja su kunigais, su savo žmonėmis, tiesiogiai susipažįsta su žmonių rūpesčiais, jų nerimu, džiaugsmiais ir lūkesčiais. Toks pastoracinis vizitas atsiskleidžia tikrąją esmę, buvimo ženklą, kur tarsi Viešpats lankytų savo tautą ir atneštų jai ramybę, kviesdamas kiekvieną į viltį, ypač kai susitinka su vargingiausiais ir ligotais žmonėmis (*Pastores gregis*, 46). Gana imperatyviai kanonų teisė įpareigoja vyskupą kiekvienais metais aplankyti visą arba dalį vyskupijos taip, kad bent kartą per penkerius metus aplankytų visą vyskupiją pats, arba, jei yra teisėtai sutrukdytas, per vyskupą koadjutorių, augziliarą, generalinį ar vyskupo vikarą arba kitą kunigą (kan. 396 § 1). Vyskupas ne tik privalo stengtis su deramu uolumu atlikti pastoracinę vizitaciją, bet taip pat turi rūpintis, kad niekam nesudarytų rūpesčių ir neapsunkintų per didelėmis išlaidomis (kan. 398).

Visoje pastoracinėje vyskupo veikloje negali pritrūkti išskirtinio dėmesio, skiriamo meilės ir teisingumo reikalavimams, kylantiems iš vargingiausių, apleistų ir skriaudžiamų žmonių, kuriuose krikščionis įžvelgia ypatingą Jėzaus atvaizdą, visuomeninių bei ekonominių gyvenimo sąlygų. Tokių žmonių buvimas bažnytinėse ir pilietinėse bendruomenėse yra mūsų krikščioniškojo tikėjimo autentiškumo įrodymas (*Pastores gregis*, 69). Atsidūręs tokių neteisingų situacijų, keliančių konfliktus ir mirtį, akivaizdoje, dažnai būdamas tiesiogiai į jas įtrauktas, vyskupas yra pagal Dievo paveikslą sukurto žmogaus teisių gynėjas. Jis skelbia moralinį Bažnyčios mokymą, ginantį gyvybės teisę nuo prasidėjimo iki natūralios mirties; jis taip pat skelbia Evangelija grindžiamą socialinį Bažnyčios mokymą, rūpinasi ginti vargšus, keldamas balsą už bebalsius, laiduodamas jų teises. Socialinis Bažnyčios mokymas gali teikti vilties net blogiausiomis situacijomis, nes jei nėra vilties vargšams, nebus vilties niekam, net vadinamiems turtingiesiems. Kai vyskupai ryžtingai pasmerkė terorizmą bei genocidą, jie pakėlė balsą, gindami tuos, kurie verkia dėl neteisybės, persekiojamuosius, netekusius darbo ir vaikų, išnaudojamus įvairiais žiauriais būdais. Kaip Bažnyčia, kuri pasaulyje yra gilios vienybės su Dievu ir visos žmonių giminės vienybės sakramentas, panašiai ir vyskupas yra vargšų gynėjas bei tėvas, siekiantis teisingumo, ir žmogaus teisių laikymosi vilties nešėjas (*Pastores gregis*, 67). Rūpinantis tiek atskiru žmogumi, tiek visais ganomaisiais labai svarbu rūpintis apskritai kultūros evangelizacija. Evangelijos įkultūrinimas sudaro integralią naujosios evangelizacijos dalį. Kiekvienas vyskupas, atsižvelgdamas į savo vietinės Bažnyčios teritorijoje esančias kultūrinės vertybes, privalo padaryti viską, kas įmanoma, kad Evangelija būtų skelbiama integraliai ir formuotų žmonių širdis bei tautų papročius. Vykdamas šią evangelizacijos užduotį vyskupui ypač

praverstų tiek teologų, tiek kultūrinio, meninio ir istorinio vyskupijos paveldo ekspertų indėlis: tai siejasi ir su pirmąja, ir su naująja evangelizacija ir yra veiksminga sielovados priemonė (*Pastores gregis*, 30). Vyskupo bendrumo išraiška su visa Katalikų Bažnyčia per pastoraciją, pasireiškianti diecezijoje, drauge skatina ganomuosius vienijimuisi tikėjime, meilėje, bažnytinėje disciplinoje, nes diecezija yra integrali visos Dievo tautos dalis. Dėl to vyskupas turi rūpintis jam patikėta Bažnyčios dalimi, Dievo tautos, joje esančių asmenų atsinaujinimu, domėtis socioreliginiu tyrinėjimu, išmintingais patarimais, palaikyti dialogą su tikinčiais, rūpintis bendrojo Bažnyčios gėrio kūrimu, turint mintyje, kad šiandieniam pasaulyje vyksta greitai pokyčiai (*Apostolorum Successores*, 58).

Rūpinantis evangelizacija ir socialiniu Bažnyčios mokymu, sielų ganytojams ne mažiau svarbu pasirūpinti krikščioniškosios tautos katecheze, kad tikinčiųjų tikėjimas dėl doktrinos ugdymo ir krikščioniškojo gyvenimo patyrimo taptų gyvas, aiškus ir veiklus (kan. 773–780). Katechetinis mokymas yra skirtas krikščioniškojo gyvenimo įpročiams ugdyti ir neturi likti vien intelekto dalyku. Jis turi vykti bažnyčioje, mokykloje, kur tai įmanoma, ir bet kuriuo atveju šeimose, atsižvelgiant į amžių, kultūrą, gebėjimus⁴⁰. Rūpintis katecheze, vadovaujant teisėtai bažnytinei valdžiai, priklauso visiems Bažnyčios nariams, nors kiekvienam savaip (kan. 774 § 1). Katalikų Bažnyčios katekizme išsamiai ir sistemiškai išdėstyta krikščionybės moralinė doktrina, parodytas tikinčiųjų moralinio gyvenimo turinys⁴¹. Laikantis Apaštalų Sosto išleistų nuostatų, dieceziniam vyskupui priklauso išleisti katechetai skirtas normas ir pasirūpinti, kad nestokotų katechezei tinkamų priemonių, net parengti katekizmą, jei tai atrodytų reikalinga, taip pat skatinti ir koordinuoti katechetines iniciatyvas (kan. 775 § 1). Vyskupų konferencijai priklauso, jei tai atrodytų naudinga, pasirūpinti, kad būtų išleisti katekizmai savajai teritorijai, prieš tai gavus Apaštalų Sosto patvirtinimą (kan. 775 § 2). Prie Vyskupų konferencijos gali būti įkurta katechetikos įstaiga, kurios pagrindinė pareiga būtų teikti pagalbą atskiroms vyskupijoms katechetikos klausimais (kan. 775 § 3). Vietos ordinarai privalo rūpintis, kad tinkamai parengti katechetai gerai vykdytų savo pareigas, kad jiems būtų užtikrintas nuolatinis ugdymas ir jie pakankamai pažintų Bažnyčios doktriną, kad teoriškai bei praktiškai išmoktų pedagogikos mokslo metodus (kan. 780). Geri katechetai – parapijos katechetai, mokytojai ir tėvai – tai nepamainomi ir reiklūs iškilus tikybės meno mokytojai⁴². Kad katechetinis ugdymas būtų vaisingesnis, turi būti suteikiama bet kokia pagalba naudotis didaktinėmis priemonėmis ir visuomenės komunikavimo priemonėmis, kurios atrodo veiksmingesnės, kad tikintieji jų būdui, gabumams ir amžiui bei gyvenimo sąlygoms pritaikytu būdu pajęgtų išsamiau įsisavinti katalikiškąją doktriną ir tinkamiau ją įgyvendinti (kan. 779). Klebonas pagal savo pareigas privalo rūpintis suaugusiųjų, jaunimo ir vaikų katechetiniu ugdymu; siekdamas šio tikslo, jis turi pasinaudoti pagalba parapijai priskirtų dvasininkų, pašvęstojo gyvenimo institutų bei apaštališkojo gyvenimo draugijų narių, taip pat Kristaus tikinčiųjų pasauliečių, ypač katechetų, bendradarbiavimu; jie visi, jei nėra teisėtai sutrukdyti, neturėtų atsisakyti noriai padėti. Jis taip pat turi skatinti ir palaikyti tėvų pareigą dėl šeimos katechezės (kan. 776), nes tėvai labiau nei kiti yra įpareigoti žodžiu ir pavyzdžiu ugdyti vaikų tikėjimą ir krikščioniškojo gyvenimo praktiką; tos pačios pareigos saistomi tie, kurie pakeičia tėvus, ir krikštatėviai (kan. 774 § 2). Atsižvelgdamas į vyskupijos vyskupo nustatytas normas, klebonas turi ypatingu būdu rūpintis: 1° kad būtų

suteikta tinkama katechezė sakramentų šventimui; 2° kad vaikai katechetiniu ugdymu, suteiktu per atitinkamą laiką, būtų tinkamai ruošiami pirmam Atgailos ir Švenčiausios Eucharistijos sakramentų priėmimui bei Sutvirtinimo sakramentui; 3° kad tie vaikai, priėmę Pirmąją Komuniją, nuodugniau ir giliau galėtų pasinaudoti katechetiniu auklėjimu; 4° kad katechetinis ugdymas taip pat būtų suteiktas fiziškai ir psichiškai neįgaliems, kiek leidžia jų galimybės; 5° kad įvairiomis formomis ir iniciatyvomis būtų stiprinamas, apšviečiamas ir plėtojamas jaunimo ir suaugusiųjų tikėjimas (kan. 777). Vienuolynų ir apaštališkojo gyvenimo draugijų vyresnieji taip pat privalo rūpintis, kad jų bažnyčiose, mokyklose ar kitoje vienu ar kitu būdu jiems patikėtoje veikloje uoliai būtų pateikiamas katechetinis ugdymas (kan. 778). Iš viso to galima pastebėti, kad katechizacijos formos gali būti diegiamos tiek privačiai, tiek viešai.⁴³

Vyskupas tampa „tėvu“ būtent todėl, kad jis yra visiškai atsidavęs Bažnyčiai. Čia atsiranda artimas ryšys tarp bendrosios tikinčiųjų kunigystės ir tarnybinės kunigystės: tai du būdai, kuriais dalyvaujama vienintelėje Kristaus kunigystėje, kur egzistuojantys du matmenys susivienija aukščiausiam Kryžiaus aukos akte. Tą tarpusavio bendrumą išreiškia pats vyskupo asmuo, kuris yra pakrikštytas Bažnyčios narys ir kartu priėmęs aukščiausią kunigystės laipsnį. Ši tikrovės plotmė – tai jo buvimo „tarp tikinčiųjų“ ir „jų akivaizdoje“ pagrindas. Tai tinka tiek kalbant apie asmeninį vyskupo šventėjimą, kurio reikia siekti ir įgyvendinti vykdant jo tarnystę, tiek apie jo gyvenimo ir veikimo stilių, kuriuo vyskupas vykdo savo tarnybą ir atlieka visas jam pavestas funkcijas. Pačioje vyskupo tarnyboje esantis abipusis ryšys tarp bendrosios ir tarnybinės kunigystės pasireiškia savotišku „grįžtamuju ryšiu“ tarp abiejų kunigystės formų: tai ryšys tarp visų tikinčiųjų tikėjimo liudijimo ir autentiško vyskupo tikėjimo liudijimo per jo veiksmus, susijusius su mokymu; tarp švento tikinčiųjų gyvenimo ir vyskupo jiems teikiamų šventėjimo priemonių; galiausiai ryšys tarp asmeninės vyskupo atsakomybės siekiant jam patikėtos Bažnyčios gėrio ir bendros visų tikinčiųjų atsakomybės tos pačios Bažnyčios gėrio atžvilgiu (*Pastores gregis*, 10).

Išvados

Kristus pašaukė apaštalais tuos, kuriuos pats norėjo ir įpareigojo tęsti savo pasiuntinybę dieviškajame išganymo plane, kuris yra svarbiausias Bažnyčios misijinis tikslas. Vyskupai, kaip dieviškosios pasiuntinybės perėmėjai ir kaip Šventimų pilnatvės turėtojai, ypač atsakingi už Bažnyčiai patikėtas misijines funkcijas. Kad geriau galėtų atlikti savo pareigas, jie rankų uždėjimu ir Kunigystės šventimais pasiunčia savo pagalbininkus, o šie, būdami atskaitingi vyskupui, skelbia Dievo žodį, evangelizuoja jiems pavestus tikinčiuosius, katechizuoja ir šventina. Vyskupai privalo išsaugoti Bažnyčios vienybę tiek su popiežiumi, tiek su Vyskupų kolegija.

Tačiau Kristaus kunigystėje dalyvauja ne tik pašventintieji, bet ir pasauliečiai. Krikšto ir Sutvirtinimo sakramentų priėmę pasauliečiai įpareigojami dalyvauti Bažnyčios misijoje. Dvasininkai papildomai per Šventimų malonę gauna tarnaujančiosios kunigystės įpareigojimus mokyti, šventinti Dievo tautą ir jai vadovauti. Pagal užimamą padėtį visi tikintieji – tiek dvasininkai, tiek pasauliečiai – papildo vieni kitus ir taip dalyvauja pašventinamojoje Dievo malonėje, reikalingoje išganymui.

Vyskupas atsakingas už jam pavestuosius. Nesvarbu, ar tai būtų kunigai, ar tikintieji pasauliečiai. Rūpindamasis savo ganomaisiais jis atstovauja daliai Bažnyčiai, kuri kartu yra ir visuotinė.

Vyskupas, dalyvaudamas Bažnyčios misijoje kaip dieviškosios pasiuntinybės perėmėjas, skelbdamas Dievo žodį, šventindamas jam pavestuosius, naudodamasis *munus docendi*, *munus sanctificandi* ir *munus regendi* jam suteiktomis galiomis, turi rūpintis, kad jo paties tikėjimas, mokymas ir gyvenimo pavyzdys artintų žmones prie Dievo. Pradedant Vatikano II Susirinkimu, tiek Bažnyčios dokumentuose, tiek susitikimuose su Apaštalų Sostu nuolat pabrėžiamas vyskupo tėviškumas. Tai vienas svarbiausių įpareigojimų vyskupui, kad ganomieji, matydami jame Kristų, tikėtų savo vyskupu. Kaip visiems tikintiems, taip ir vyskupui Kristus turi būti jo gyvenimo ir elgesio su kitais žmonėmis pavyzdžiu ir centru.

Tam, kad ištikimai, tvirtai ir neklystamai būtų skelbiamas Dievo žodis, o tarnybinė kunigystė atliktų jai patikėtą pašventinimo tarnystę, kad pasaulis matytų joje gyvenantį Kristų, būtina pagal Gerojo Ganytojo pavyzdį švelniai ir išmintingai organizuoti savo ir tikinčiųjų gyvenimą bei pastoracinę veiklą. Visiems gerai žinomas posakis *Ecclesia societas perfecta* yra susijęs ne tik su administracine vyskupo funkcija, *munus docendi* ir *munus sanctificandi* sritimi, bet ir su *communio cum Deo*.

Bažnyčia, būdama Dievo buvimo žemėje ženklų, privalo uoliai ir ištikimai skelbti Dievo žodį, socialinį teisingumą ir žmogaus orumą, o ganytojai žodžiu ir pavyzdžiu turi skleisti socialinį teisingumą, žmogaus orumą. Vyskupas ir visi jam pavestieji, laikydamiesi Dievo ir Bažnyčios mokymo, turi ieškoti ir branginti tas dvasines vertybes, kurios dažnai išplaukia iš paties Kristaus pavyzdžio ir įpareigojimų.

Vyskupas, reprezentuodamas Kristų, sustiprina savo autoritetą ir kartu jam pavestuosius veda arčiau Dievo. Tai dar kartą patvirtina, kad vyskupo pasirinktas vadovavimo stilius negali prasilenkti su Kristaus valia ir mokslu Kristaus valios, nes gauta valdžia nėra priemonė jo asmeniniams tikslams ir ambicijoms patenkinti, bet Bažnyčios apaštališkai pasiuntinybei atlikti. Priešingu atveju, vyskupo darbuose nematant Gerojo Ganytojo pavyzdžio, nukentėtų vyskupo dvasinės jurisdikcijos galia, sumenkėtų vyskupo autoritetas. Būtent Gerojo Ganytojo pavyzdžiu Bažnyčia turi atlikti mokymo, šventinimo ir valdymo galias, ištikimai, tvirtai ir neklystamai skelbti jai patikėtą Dievo žodį, švelniai, išmintingai ir be kompromisų organizuoti tikinčiųjų gyvenimą, kad visi tikintys ir netikintys Bažnyčioje atpažintų gyvenantį Kristų ir juo kuo nuoširdžiau sektų.

NUORODOS

- ¹ Codice di diritto canonico. Roma: Unione editori cattolici italiani. 1984.
- ² Jonas Paulius II. Enciklika *Redemptoris missio* apie misijinio priesako nuolatinį galiojimą. 1990 m. gruodžio 7 d. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-missio.html#Karalyste%20tarnaujanti%20Bažnyčia. Žiūrėta 2010 12 15.
- ³ Giovanni Paolo II. Discorso ai vescovi della Colombia. 2 07 1986. N. 4 // AAS 79 (1987). P. 67; Romos Mišiolas, II Vatikano Susirinkimo nutarimu reformuotas, popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas, I, Pagrindinis Mišiolas. III Eucharistijos malda. Kaunas-Vilnius: Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys. 1987. P. 485; *Echevarría J.* Il vescovo alla luce del mistero trinitario // A. A.,

- I vescovi e il loro ministero / a cura di P. Goyret. Città del Vaticano: Libreria editrice Vaticano. 2000. P. 13–19.
- 4 Ghirlanda G. Il diritto nella Chiesa mistero di comunione. Compendio di diritto ecclesiale. Milano: Edizioni Paoline. 1990. P. 30–31; Kehl M. La Chiesa. Trattato sistematico di ecclesiologia cattolica. Milano: San Paolo. 1995. P. 153–154.
 - 5 Berger P. L., Luckmann T. Socialinis tikrovės konstravimas. Vilnius: Pradai. 1999. P. 75–95.
 - 6 Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentium* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. P. 24–80 (toliau – LG).
 - 7 Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. P. 125–197 (toliau – GS); Dekretas dėl Bažnyčios misijinės veiklos *Ad gentes* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. P. 297–331 (toliau – AG); Medina Estévez J. A. Riflessioni sull'episcopato come elemento della Chiesa // A. A., I vescovi e il loro ministero / a cura di P. Goyret. Città del Vaticano: Libreria editrice Vaticano. 2000. P. 20–32.
 - 8 Burke C. Chiesa giuridica o Chiesa carismatica? // <http://www.cormacburke.or.ke/node/168>. Žiūrėta 2010 12 15.
 - 9 Apaštalių tikėjimo išpažinimas, Nikėjos-Konstantinopolio Credo // Katalikų Bažnyčios katekizmas. Kaunas: LKB TKK. 1996. P. 50; *Primo Concilio di Nicea*, giugno-luglio 325 e *Primo Concilio di Costantinopoli*, maggio-luglio 381 // http://utenti.lycos.it/bsbismark/doc_cnctr1_XXIII_XXIV.htm. Žiūrėta 2005 10 10.
 - 10 Katalikų Bažnyčios katekizmas. Kaunas: LKB TKK. 1996. Nr. 811–815.
 - 11 Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998.
 - 12 Chiappetta L. Il Codice di Diritto Canonico, I. Ed. 2. Roma: Edizioni Dehoniane. 1996. N. 920; Schönborn Ch. Džiaugsmas būti kunigu. Vilnius: Aidai. 2010. P. 16–27.
 - 13 (Zenit.org) Vatican city. May 9. 2002 // <http://www.zenit.org>. Žiūrėta 2002 06 20.
 - 14 *Dvasininkijos kongregacija*. Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1995. Nr. 17; 19.
 - 15 L'Osservatore Romano. 1968 05 28.
 - 16 Giovanni Paolo II. Costituzione Apostolica *Sacrae Discipline leges*. 25 gennaio 1983 // http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_constitutions/documents/hf_jp-ii_apc_25011983_sacrae-disciplinae-leges_it.html. Žiūrėta 2010 12 15; Cattaneo A., Gherrri P. La Canonistica a 25 anni dal CIC: impostazione, metodo e prospettive // *Apollinaris*. LXXXI (2008). P. 603–640.
 - 17 Jonas Paulius II. Enciklika *Veritatis splendor*. Visiems Katalikų Bažnyčios vyskupams kai kuriais pagrindiniais Bažnyčios moralinio mokymo klausimais. 1993 08 06. Vilnius: Aidai. 1994. Nr. 27.
 - 18 Schats K. Prymat papieski. Kraków: WAM. 2004.
 - 19 Jonas Paulius II. Posinodinis apaštališkasis paraginimas apie vyskupą, Jėzaus Kristaus Evangelijos tarną dėl pasaulio vilties *Pastores gregis*. 2003 m. spalio 16 d. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/pastores-gregi.html. Žiūrėta 2010 12 15; Montan A. Vescovi servitori del Vangelo per la speranza del mondo: studi e commenti sull'esorizzazione postsinodale *Pastores gregis* di Giovanni Paolo II Pontificia Università Lateranense (Vaticano). 2005.
 - 20 Dekretas dėl vyskupų pastoracinių pareigų Bažnyčioje *Christus Dominus* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. P. 198–219 (toliau – CD); Kehl M. La Chiesa. Trattato sistematico di ecclesiologia cattolica. Milano: Edizioni San Paolo. 1995; Krzywda J. Funkcja i znaczenie misji kanonicznej w strukturze władzy kościelnej w świetle Vaticanum II. Studium teologiczno-prawne. Kraków: Institut Teologiczny Księży Misjonarzy. 1996; Miralles A. La dimensione universale e particolare dell'episcopato // A. A., I vescovi e il loro ministero / a cura di P. Goyret. Città del Vaticano: Libreria editrice Vaticano. 2000. P. 35–60; Tábet M. 1Tm 3,15: riflessioni sull'universalità del ministero apostolico // A. A., I vescovi e il loro ministero / a cura di P. Goyret. Città del Vaticano: Libreria editrice. Vaticano. 2000. P. 61–75; Villar J. R. Il ministero episcopale nella *communio Ecclesiarum* // A. A., I vescovi e il loro ministero / a cura di P. Goyret. Città del Vaticano: Libreria editrice Vaticano. 2000. P. 75–84.

- ²¹ *Ziegenaus A.* Il vescovo, testimone e dottore autentico della fede // A. A., I vescovi e il loro ministero / a cura di P. Goyret. Città del Vaticano: Libreria editrice Vaticano. 2000. P. 103–114.
- ²² *Studium Romanae Rotae.* Corpus iuris canonici, I. Commento al Codice di Diritto Canonico / a cura di Mons. P. V. Pinto. Città del Vaticano: Libreria editrice Vaticana. 2001. P. 476; *La Delfa R.* Primato e collegialità. «Partecipi della sollecitudine per tutte le Chiese» Roma: Città Nuova. 2008.
- ²³ *Ramos F. J.* Le Diocesi nel Codice di Diritto Canonico. Roma: Millennium Romae. 1997. P. 167–171; *Citrini T.* Il Magistero: aspetti teologici e giuridici // AA. VV. La funzione di insegnare della Chiesa. Milano: Glossa. 1994. P. 13–23; *Urso P.* Il ministero della parola divina: predicazione e catechesi // AA. VV. La funzione di insegnare della Chiesa. Milano: Glossa. 1994. P. 25–52; *Bugin F.* L'azione missionaria della Chiesa // AA. VV. La funzione di insegnare della Chiesa. Milano: Glossa. 1994. P. 53–63.
- ²⁴ *Montan A.* L'educazione cattolica // AA. VV. La funzione di insegnare della Chiesa. Milano: Glossa. 1994. P. 65–96.
- ²⁵ *Errázuriz C. J. M.* Gli strumenti di comunicazione sociale in specie i libri // AA. VV. La funzione di insegnare della Chiesa. Milano: Glossa. 1994. P. 97–117.
- ²⁶ *Cito D.* Professione di fede e giuramento di fedeltà // AA. VV. La funzione di insegnare della Chiesa. Milano: Glossa. 1994. P. 119–132.
- ²⁷ *Paulius VI.* Apaštališkasis paraginimas dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje *Evangelii nuntiandi*. 1975 12 08. Nr. 41–42 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/evangelii_nuntiandi.html. Žiūrėta 2010 12 15.
- ²⁸ Dekretas dėl kunigų tarnybos ir gyvenimo *Presbyterorum Ordinis* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. P. 220–248 (toliau – PO).
- ²⁹ *Paulius VI.* Apaštališkasis paraginimas dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje *Evangelii nuntiandi*. Ten pat. Nr. 46–47.
- ³⁰ *Congregazione per Vescovi.* Direttorio per il ministero pastorale dei Vescovi “Apostolorum Successores”. 22 febbraio 2004 // http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cbishops/documents/rc_con_cbishops_doc_20040222_apostolorum-successores_it.html#Capitolo%20III. Žiūrėta 2010 12 20.
- ³¹ *Burke C.* Dissenso e diritti dei fedeli // <http://www.cormacburke.or.ke/node/165>. Žiūrėta 2010 12 20; *Benediktas XVI.* Enciklika *Caritas in veritate* vyskupams, kunigams ir diakonams, vienuoliams ir vienuolėms, tikintiems pasauliečiams ir visiems geros valios žmonėms apie visapusišką žmogaus vystymąsi meilėje ir tiesoje // Bažnyčios žinios. 2009 m. rugpjūčio 17. Nr. 15.
- ³² *Delgado Galindo M.* La cura pastorale del Vescovo verso i migranti nella Esortazione apostolica post-sinodale *Pastores gregis* // Sistema giuridico canonico e rapporti interordinamentali. Atti dell’XII Congresso Internazionale di Diritto Canonico / a cura di E. Raad. Beirut. 2008. P. 613–627.
- ³³ Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos sutartis dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų. 2000 05 05; Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos sutartis dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje. 2000 05 05 // Valstybės žinios. Nr. 67. 2000 08 09.
- ³⁴ *Jonas Paulius II.* Enciklika *Evangelium vitae*. Vyskupams, kunigams ir diakonams, vienuoliams ir vienuolėms, Kristų tikintiems pasauliečiams ir visiems geros valios žmonėms apie žmogaus gyvybės vertę bei neliečiamumą. 1995 03 25. Vilnius: Aidai. 1995 (toliau – EV).
- ³⁵ *Jonas Paulius II.* Enciklika *Veritatis splendor*. Ten pat. Nr. 3.
- ³⁶ *Paulius VI.* Apaštališkasis paraginimas dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje *Evangelii nuntiandi*. Ten pat. Nr. 49–58.
- ³⁷ *Longhitano A., Coccopalmerio F., Bonicelli C., Mogavero D., Urso P.* La parrocchia e le sue strutture. Bologna: Edizioni Dehoniane. 1987; *Ramos F. J.* Le Diocesi nel Codice di Diritto Canonico. Roma: Millennium Romae. 1997. P. 463–511.
- ³⁸ *Dvasininkijos kongregacija.* Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas. Ten pat. Nr. 29.
- ³⁹ Ten pat. Nr. 30; Anketa (tokio pobūdžio kofidencialią apklausą apie kandidatą į vyskupus atlieka Apaštališkoji nunciatura, apklausiamuosius pasirenkanti savo nuožiūra): *Aprašyti santykių su*

*kandidatu pobūdį ir nurodyti, kiek laiko jį pažįstate. Asmens charakteristikos – 1. Išvaizda; sveikatos būklė; darbingumas; šeimos sąlygos, ypač atkreipiant dėmesį į paveldimų ligų galimybę. 2. Sugebėjimai – spekuliatyvūs ir praktiniai intelektualiniai gabumai; temperamentas ir charakteris; sugebėjimas išlaikyti pusiausvyrą; vertinimų nešališkumas; atsakomybės jausmas. 3. Žmogiškasis, krikščioniškasis ir kunigiškasis ugdymas – bendražmogiškųjų, krikščioniškųjų ir kunigiškųjų dorybių (*protingumo, teisingumo, tiesumo, sąžiningumo ir ištikimybės, saikingumo ir kuklumo, tikėjimo, vilties, gailingosios meilės, klusnumo, nuolankumo, pamaldumo: kasdieninis Eucharistijos ir Valandų liturgijos šventimas, pamaldumas į Mariją*) turėjimas ir liudijimas. 4. Elgesys – moralinė laikysena; elgesys su kitais asmenimis ir atliekant kunigiškąją tarnystę; gebėjimas užmegzti draugiškumo ryšius; santykiai su civiline valdžia (pagarba ir autonomija). 5. Kultūrinis pasiruošimas – kompetencija ir nuolatinis žinių papildymas bažnytinių mokslų srityse; bendroji kultūra; šio laikmečio problemų pažinimas ir jautrumas joms; kitų kalbų mokėjimas; gal yra išleista knygų ar straipsnių spaudoje, kuriuos vertėtų paminėti. 6. Ortodoksija – pritarimas, paremtas vidiniu įsitikinimu ir ištikimybe, Bažnyčios doktrinai ir Magisteriumui. Ypač atkreipiant dėmesį į kandidato nusiteikimą ir požiūrį į Šventojo Sosto dokumentus apie sakramentinę kunigystę, moterų kunigystę, santuoką, seksualinę etiką ir socialinį teisingumą. Ištikimybė tikrajai Bažnyčios tradicijai ir įsijungimas į Vatikano II Susirinkimo ir vėlesniojo Šventojo Sosto mokyto paskatintą atsinaujinimą. 7. Disciplina – ištikimybė ir klusnumas Šventajam Tėvui, Apaštalų Sostui ir Šventajai Hierarchijai; priėmimas ir pagarba celibatui pagal Bažnyčios Magisteriumo mokymą; pagarba ir laikymasis bendrųjų ir specialiųjų normų dieviškajame kulte ir bažnytinių rūbų nešiojime. 8. Pastoraciniai sugebėjimai ir patirtis – gabumai, patirtis ir rezultatai pastoracinėje tarnystėje: evangelizavimas ir katechezė; pamokslai ir mokymai (*pasiruošimas, sugebėjimas kalbėti viešai*); sakramentinė ir liturginė pastoracija (*ypač atgailos sakramento teikime ir Eucharistijos šventime*); pasaulikų pastoracija; misijų veikla ir ekumeninė dvasia; pasauliečių ugdymas apaštalavimui (*šeima, jaunimas, žmogaus teisių propagavimas ir gynimas, darbo, kultūros, informacijos pasaulis*); žmogiškoji gerovė ir socialinė veikla ypatingą dėmesį skiriant neturtingiausiems ir vargšams. 9. Valdymo talentas – tėvystės, tarnavimo, iniciatyvos dvasia; sugebėjimas vadovauti, dialoguoti, paskatinti ir priimti bendradarbiavimą, sugebėjimas analizuoti ir programuoti, priimti sprendimus ir juos įgyvendinti, orientuoti ir sekti bendrą darbą; pagarba vienuolių ir pasauliečių (*vyrų ir moterų*) vaidmeniui ir bendradarbiavimui ir sugebėjimas teisingai dalintis atsakomybe; domėjimasis visuotinės ir vietinės Bažnyčios problemomis. 10. Administraciniai sugebėjimai – pagarba ir teisingas Bažnyčios turtų naudojimas; sumanumas ir laisvė administravime; teisingumo jausmas ir išlaikymas tam tikro atstumo dvasios; nusiteikimas ieškoti dalyko ekspertų bendradarbiavimo. 11. Vieša pagarba – kunigų, tautos, vadovybių. 12. Bendras požiūris į kandidato asmenybę ir jo tinkamumą vyskupo tarnystei – jei taip, tai nurodyti, ar labiau būtų tinkamas diecezijos vyskupo, ar vyskupo augziliaro tarnystei, kokiai vyskupijai labiau tiktų (*miesto, industrinei, kaimiškai, svarbiai, vidutinei, nedidelei*). Papildomos žinios. *Taip pat maloniai prašome nurodyti pavardes, adresus ir užsiėmimą asmenų (kunigų, vienuolių (vyrų ar moterų) ir pasauliečių), pasižyminčių sveikais vertinimo kriterijais, vertinimo skaidrumu ir nešališkumu ir gerai pažįstančių kandidatą.**

⁴⁰ Paulius VI. Apaštališkasis paraginimas dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje *Evangelii nuntiandi*. Ten pat. Nr. 44.

⁴¹ Katalikų Bažnyčios katekizmas.

⁴² Paulius VI. Apaštališkasis paraginimas dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje *Evangelii nuntiandi*. Ten pat. Nr. 44.

⁴³ *Studium Romanae Rotae*. Corpus iuris canonici, I. Commento al Codice di Diritto Canonico. P. 480–482; *Congregazione per la Dottrina della Fede*. L'interpretazione del decreto "Ecclesiae pastorum" risposta alla Congregazione per il clero. Risposte con lettera ai quesiti sulla interpretazione del decreto *Ecclesiae pastorum*. 7 luglio 1983 // AAS 76 (1984). P. 45–52 // http://host.uniroma3.it/progetti/cedir/cedir/Lex-doc%5Cscv_ss%5Cd_i_7_7_83.pdf. Žiūrėta 2010 12 15; *Jonas Paulius II*. Enciklika *Veritatis splendor*. Ten pat. Nr. 5.

LITERATŪRA

1. AA. VV. I vescovi e il loro ministero / a cura di P. Goyret. Città del Vaticano: Libreria editrice Vaticana. 2000.
2. AA. VV. La funzione di insegnare della Chiesa. Milano: Glossa. 1994.
3. Anketa kandidatui į vyskupus.
4. Apaštalių tikėjimo išpažinimas, Nikėjos-Konstantinopolio Credo // Katalikų Bažnyčios katekizmas. Kaunas: LKB TTK. 1996. P. 50.
5. *Benediktas XVI*. Enciklika *Caritas in veritate* vyskupams, kunigams ir diakonams, vienuoliams ir vienuolėms, tikintiems pasauliečiams ir visiems geros valios žmonėms apie visapusišką žmogaus vystymąsi meilėje ir tiesoje // Bažnyčios žinios. 2009 m. rugpjūčio 17. Nr. 15.
6. *Berger P. L., Luckmann T.* Socialinis tikrovės konstravimas. Vilnius: Pradai. 1999.
7. *Burke C.* Chiesa giuridica o Chiesa carismatica? // <http://www.cormacburke.or.ke/node/168>. Žiūrėta 2010 12 15.
8. *Cattaneo A., Gherri P.* La Canonistica a 25 anni dal CIC: impostazione, metodo e prospettive // *Apollinaris*. LXXXI (2008).
9. *Chiappetta L.* Il Codice di Diritto Canonico, I. Ed. 2. Roma: Edizioni Dehoniane. 1996.
10. Codice di diritto canonico. Roma: Unione editori cattolici italiani. 1984.
11. *Congregazione per la Dottrina della Fede*. L'interpretazione del decreto "Ecclesiae pastorum" risposta alla Congregazione per il clero. Risposte con lettera ai quesiti sulla interpretazione del decreto *Ecclesiae pastorum*. 7 luglio 1983 // AAS 76 (1984). P. 45–52 // http://host.uniroma3.it/progetti/cedir/cedir/Lex-doc%5Cscv_ss%5Cdi_7_7_83.pdf. Žiūrėta 2010 12 15.
12. *Congregazione per Vescovi*. Direttorio per il ministero pastorale dei Vescovi "Apostolorum Successores". 22 febbraio 2004 // http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cbishops/documents/rc_con_cbishops_doc_20040222_apostolorum-successores_it.html#Capitolo%20III. Žiūrėta 2010 12 20.
13. *Delgado Galindo M.* La cura pastorale del Vescovo verso i migranti nella Esortazione apostolica post-sinodale *Pastores gregis* // Sistema giuridico canonico e rapporti interordinamentali. Atti dell'XII Congresso Internazionale di Diritto Canonico / a cura di E. Raad. Beirut. 2008.
14. *Dvasininkijos kongregacija*. Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1995.
15. *Ghirlanda G.* Il diritto nella Chiesa mistero di comunione. Compendio di diritto ecclesiale. Milano: Edizioni Paoline. 1990.
16. *Giovanni Paolo II*. Costituzione Apostolica *Sacrae Discipline leges*. 25 gennaio 1983 // http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_constitutions/documents/hf_jp-ii_apc_25011983_sacrae-disciplinae-leges_it.html. Žiūrėta 2010 12 15.
17. *Giovanni Paolo II*. Discorso ai vescovi della Colombia. 2 07 1986. N. 4 // AAS 79 (1987).
18. *Jonas Paulius II*. Enciklika *Evangelium vitae*. Vyskupams, kunigams ir diakonams, vienuoliams ir vienuolėms, Kristų tikintiems pasauliečiams ir visiems geros valios žmonėms apie žmogaus gyvybės vertę bei neliečiamumą. 1995 03 25. Vilnius: Aidai. 1995.
19. *Jonas Paulius II*. Enciklika *Redemptoris missio* apie misijinio priesako nuolatinį galiojimą. 1990 m. gruodžio 7 d. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-missio.html#Karalyste%20tarnaujanti%20Bažnyčia. Žiūrėta 2010 12 15.
20. *Jonas Paulius II*. Enciklika *Veritatis splendor*. Visiems Katalikų Bažnyčios vyskupams kai kuriais pagrindiniais Bažnyčios moralinio mokymo klausimais. 1993 08 06. Vilnius: Aidai. 1994.
21. *Jonas Paulius II*. Posinodinis apaštališkasis paraginimas apie vyskupą, Jėzaus Kristaus Evangelijos tarną dėl pasaulio vilties *Pastores gregi*. 2003 m. spalio 16 d. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/pastores-gregi.html. Žiūrėta 2010 12 15.
22. Katalikų Bažnyčios katekizmas. Kaunas: LKB TTK. 1996.

23. *Kehl M.* La Chiesa. Trattato sistematico di ecclesiologia cattolica. Milano: San Paolo. 1995.
24. *Krzywda J.* Funkcja i znaczenie misji kanonicznej w strukturze władzy kościelnej w świetle Vaticanum II. Studium teologiczno-prawne. Kraków: Institut Teologiczny Księży Misjonarzy. 1996.
25. L'Osservatore Romano. 1968 05 28.
26. *La Delfa R.* Primato e collegialità. «Partecipi della sollecitudine per tutte le Chiese» Roma: Città Nuova. 2008.
27. *Longhitano A., Coccopalmerio F., Bonicelli C., Mogavero D., Urso P.* La parrocchia e le sue strutture. Bologna: Edizioni Dehoniane. 1987.
28. *Montan A.* Vescovi servitori del Vangelo per la speranza del mondo: studi e commenti sull'esortazione postsinodale *Pastores gregis* di Giovanni Paolo II Pontificia Università Lateranense (Vaticano). 2005.
29. *Paulius VI.* Apaštališkasis paragūnimas dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje *Evangelii nuntiandi*. 1975 12 08. Nr. 41–42 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paragūnimai/evangelii_nuntiandi.html. Žiūrėta 2010 12 15.
30. *Primo Concilio di Nicea*, giugno-luglio 325 e *Primo Concilio di Costantinopoli*, maggio-luglio 381 // http://utenti.lycos.it/bsbismark/doc_cnctr1_XXIII_XXIV.htm. Žiūrėta 2005 10 10.
31. *Ramos F. J.* Le Diocesi nel Codice di Diritto Canonico. Roma: Millennium Romae. 1997.
32. Romos Mišiolas, II Vatikano Susirinkimo nutarimu reformuotas, popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas, I, Pagrindinis Mišiolas. III Eucharistijos malda. Kaunas-Vilnius: Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys. 1987.
33. *Schats K.* Prymat papieski. Kraków: WAM. 2004.
34. *Schönborn Ch.* Džiaugsmas būti kunigu. Vilnius: Aidai. 2010.
35. *Studium Romanae Rotae.* Corpus iuris canonici, I. Commento al Codice di Diritto Canonico / a cura di Mons. P. V. Pinto. Città del Vaticano: Libreria editrice Vaticana. 2001.
36. Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998.
37. Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos sutartis dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų. 2000 05 05.
38. Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos sutartis dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje. 2000 05 05 // Valstybės žinios. Nr. 67. 2000 08 09.
39. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001.
40. (Zenit.org) Vatican city. May 9. 2002 // <http://www.zenit.org>. Žiūrėta 2002 06 20.

Gauta: 2011 01 17

Parengta spaudai: 2011 03 08

Kazimieras MEILIUS

AUTHORITY TO TEACH, SANCTIFY AND GOVERN GIVEN TO BISHOP AND PRIEST BY HOLY ORDERS AND JURISDICTION AND THEIR JUDICIAL RESPONSIBILITY (I)

S u m m a r y

A bishop's ministry is one of the most important topics in the Documents of Vatican Council II and it is also one of the topics discussed during the last decades. Therefore, the goal of this paper is to reveal the divine origin of a bishop's mandate and the adaptation of the example of Christ, our Brother and Father, in the society, considering the power of teaching, sanctifying and governing given to clergy.

As an instrument and example of the Most Holy Trinity, a bishop not only receives the fullness of grace of the Holy Orders, but, by his participation in the mission of the Church, he is also a collaborator of the Holy

Spirit who unifies the community and distributes graces. The image of the Most Holy Trinity becomes the source of the Church and its actions, the example of communion in which the divine fatherhood is included and valued.

As we deal with this topic, it is important to realise what is the Church, its origin and functions. The Church is founded by Christ and is the instrument serving to the good of community of hope, faith and love whose origin is both human and divine. Therefore, the mission of the Church is not only of political, economical or social nature.

The Church accomplishes its mission by prayer and exemplary life of the faithful, gives support to the whole humanity and contributes to the development of the society as it respects the values of the human person, strengthens the relations between community members and gives meaning to the activities of daily life. Thus in accordance to the divine and canon law, the goal is a religious mission; it is from that mission that flow the tasks which oblige to create and guide the human community. The whole Church is of its nature missionary and the work of evangelisation is to be considered a fundamental duty of the people of God, and all Christ's faithful must be conscious of the responsibility to play their part in missionary activity (c. 781).

The Code of Canon Law says that "Christ's faithful are those who, since they are incorporated into Christ through baptism, are constituted people of God. For this reason they participate in their own way in priestly, prophetic and kingly Office of Christ. They are called, each according to his or her particular condition, to exercise the mission which God entrusted to the Church to fulfil in the world" (c. 204 § 1).

Canon 208 says that "flowing from their rebirth in Christ, there is genuine equality of dignity and action among all of Christ's faithful. Because of this equality they all contribute, each according to his or her condition and Office, to the building of the body of Christ".

We also have to pay attention to c. 207 § 1 which says that "by divine institution, among Christ's faithful there are sacred ministers in the Church who in the law are also called clerics; the other are called lay people".

The Constitution *Lumen Gentium* underlines that "though they differ from one another in essence and not only in degree, the common priesthood of the faithful and the ministerial or hierarchical priesthood are nonetheless interrelated: each of them in its own special way is a participation in the only priesthood of Christ. The ministerial priest, by the sacred power he enjoys, teaches and rules priestly people; acting in the person of Christ, he makes present the Eucharistic sacrifice, and offers it to God in the name of all the people. But the faithful, in virtue of their royal priesthood, join in the offering of the Eucharist. They likewise exercise that priesthood in receiving the sacraments, in prayer and thanksgiving, in the witness of holy life and by self-denial and active charity (LG 10)".

The common priesthood of the faithful belongs to the level of goal and the ministerial priesthood as much as it serves the goal. Both these priesthoods are the instruments of the sanctification of the people.

People in ministerial priesthood do not become elite Christians. Otherwise, the ministerial priesthood would be discriminatory and would not show the example of the Person of Christ. The Holy Orders do not take away a person's weaknesses, shortcomings and sins. Such a person does not become automatically holy. The only grade in the carrier of Christianity is the perfection in holiness. When we realise this, we can avoid clericalism which misleads the Christian community and the danger of laicism of the clergy. Pope John Paul II underlined that the relation between priests and lay people is complementary, but not equivalent.

It is not by accident that Canon 210 says that "all Christ's faithful, each according to his or her condition, must make a wholehearted effort to lead a holy life and to promote the growth of the Church and its continual sanctification".

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: Bažnyčia, kunigystė, vyskupas, mokymo, šventinimo ir valdymo galios, vyskupo tėviškumas.

KEY WORDS: Church, priesthood, bishop, teaching, sanctifying and governing powers.

Kazimieras MEILIUS – Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros profesorius; Vilniaus arkivyskupijos tribunolo viceoficialas; Kultūrinės psichiatrijos asociacijos bendrasteigėjas, komiteto narys. El. paštas kazimeil@vilnensis.lt.

Kazimieras MEILIUS – professor at Law Faculty of Mykolas Romeris University; vice-official of Vilnius Archdiocesan Tribunal; co-founder and member of Committee of Lithuanian Association of Transcultural Psychiatry. E-mail: kazimeil@vilnensis.lt.